

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**HISTORIE NÁSILÍ A SOUČASNÉ FORMY
TERORISMU**

Autor práce: Jan Kužel

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: prof. PhDr. Pecka Emanuel, CSc.

Katedra: Sociálních věd

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof. PhDr. Emanuelu Peckovi, CSc. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

1.	NÁSILÍ A HISTORICKÝ VÝVOJ.....	8
1.1	GENEZE A FORMY NÁSILÍ.....	9
1.1.1	Člověk a násilí.....	11
1.1.2	Mezinárodní pojetí.....	12
1.1.3	Rasové a náboženské násilí.....	13
1.1.4	Mučení.....	13
1.1.5	Bartolomějská noc.....	14
1.1.6	Genocida ve Rwandě.....	15
1.1.7	Ku-klux-klan.....	15
1.1.8	Antisemitismus.....	16
1.1.9	Křišťálová noc.....	18
1.2	VÝZNAMNÉ KULTURY A VÁLEČNÉ STŘETY.....	18
1.2.1	Řecko.....	18
1.2.2	Řím.....	20
1.2.2.1	Význam Antické expanze a kultury.....	21
1.2.3	Křesťanství.....	22
1.2.3.1	Křížové výpravy.....	23
1.2.3.2	Inkvizice.....	25
1.2.4	Mongolové.....	25
1.2.4.1	Mongolská strategie a zbraně.....	26
1.2.5	Napoleon.....	27
1.2.5.1	Napoleonův zákoník.....	29
1.2.6	První světová válka.....	29
1.2.7	Druhá světová válka.....	31
1.2.7.1	Jaderné zbrojení.....	33
1.2.7.2	Teorie vzájemného zničení.....	34
1.2.8	Vietnam.....	36
2.	SOUČASNÉ FORMY TERORISMU.....	37
2.1	MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V BOJI PROTI TERORISMU.....	39
2.2	NĚKTERÉ MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY PODPORUJÍCÍ BOJ PROTI TERORISMU.....	40
2.3	IRA.....	40
2.4	CÍLE A AKTÉŘI.....	41
2.5	HNUTÍ HAMÁS.....	42
2.6	SIKHISMUS.....	44
2.7	TOKIJSKÉ METRO.....	45

2.8	ASPEKTY TERORISMU	45
2.8.1	<i>Divadlo teroru</i>	45
2.8.2	<i>Násilí jako představení</i>	46
2.8.3	<i>Význam načasování.....</i>	47
2.8.4	<i>Oslovení obecnstva.....</i>	48
2.8.5	<i>Mučedníci.....</i>	49
2.6.6	<i>Chápání nepřítele</i>	49
2.9	PŘÍSTUP USA	50
ZÁVĚR.....		51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		52
LITERÁRNÍ ZDROJE		52
SEZNAM ZKRATEK.....		55
SEZNAM PŘÍLOH		56
PŘÍLOHY		57
ABSTRAKT.....		67
ABSTRACT.....		68

Úvod

Téma bakalářské práce autora zaujalo především kvůli aktuální popularitě diskuzí na téma terorismu, souvisejících především s útoky na Spojené státy Americké a s prosazováním jejich bezpečnostní politiky ve světě. Shromáždování dat pro práci bral jako možnost nezávislého exkurzu do vývoje násilí v lidské společnosti, které mu pomohlo pochopit příčinné souvislosti mezi historickými událostmi i návaznosti některých současných problémů na tyto historické události.

Pro pochopení některých současných událostí autor považuje za důležité alespoň ve zkrácené formě nastínit vývoj klíčových kultur, forem násilí a dalších historických evolucí a odhalit tím historické souvislosti v dějinách lidského násilí.

V první části práce se autor zabývá pojmem násilí jako celku a snaží se ukázat různé formy, příčiny a zdroje násilí jak v jedinci, tak v celé společnosti.

Historická data událostí autor čerpal převážně z encyklopedií uvedených v seznamu použité literatury. Historickou přesnost těchto dat, vzhledem ke shodě v různých encyklopediích od různých autorů, nepochybně a shledává je tudíž věrohodnými. Kromě jedné výjimky: autor si je vědom politické zabarvenosti, která inklinuje k socialismu u zdroje *Světové dějiny* – Jaroslav Charvát, avšak vybrané pasáže popisující řeckou výzbroj a vojsko dle autorova názoru ideologickému zkreslení nepodléhají, a tudíž jejich použití v práci považuje za možné.

Druhá část práce se věnuje problematice terorismu. K pochopení někdy zdánlivě nelogických akcí teroristů práce zasazuje jednotlivá náboženství, kultury a historické události do kontextu s citacemi známých politických, duchovních či jinak relevantních ikon daného okruhu společnosti a historickým vývojem, a tím umožňuje čtenáři zprostředkovaně sledovat myšlenkové pochody těchto skupin.

Literatura, z níž práce čerpá ve své druhé části, sice pochází většinou od amerických autorů, avšak jedná se o světově uznávané nezávislé odborníky, jejichž díla podle autorova názoru neinklinují k obhajobě žádných ideologií a poskytují nestranný pohled na obě strany konkrétních sporů.

Cílem této práce je zmapovat ve zkratce hlavní podoby, role a genezi násilí v dějinách lidstva a analyzovat příčiny, které k těmto projevům násilí vedly. V oblasti terorismu si práce dává za cíl analyzovat a odhalit pohnutky a okolnosti vedoucí teroristické organizace k páchání teroristických činů.

1. Násilí a historický vývoj

Násilí je „záměrné použití nebo hrozba použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, které působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu.“¹

Tato práce pracuje s pojmem násilí z hlediska jeho patologických a sociálně nežádoucích faktorů. Nebere tudíž v potaz pojem násilí jako dobrovolně podstoupené strádání, čímž je například strpění zákroku u zubaře.

Podle WHO každoročně ztratí život v důsledku násilí asi 1,6 miliónu lidí a násilí patří mezi nejvýznamnější příčiny úmrtí lidí mezi 15 a 44 lety věku. V tomto věkovém intervalu způsobuje zhruba 14 % všech úmrtí mužů a 7 % všech úmrtí žen. Na každé úmrtí přitom připadá mnoho obětí násilí, které sice přežijí, ale jsou jim způsobeny závažné zdravotní, psychické a ekonomické problémy. Další velké ekonomické ztráty vznikají například ztrátou pracovního potenciálu obětí násilí nebo jako náklady na prevenci násilí a stíhání jeho pachatelů.

Násilí je významným negativním celospolečenským problémem. Problematikou násilí se proto intenzivně zabývá řada vědeckých oborů. Úvodem je nutné uvést, že pojetí chápání tohoto sociálně patologického jevu ani jeho pojmový aparát nejsou jednotné. Se složitostí obsahu citovaného fenoménu je logicky spojena i rozdílnost názorů na jeho příčiny, podstatu, souvislosti a následky.

K pojmu násilí neoddělitelně patří pojem agrese. Společnost zavrhuje vyhrocené agresivní jednání, jež porušuje zavedené normy, ale dokáže akceptovat omezené a socializované varianty agrese. Taková forma agrese se nazývá asertivita, schopnost úspěšně prosadit a realizovat své cíle. Hranice mezi agresí a asertivitou není jasně definovatelná a záleží spíše na sociálních a kulturních zvyklostech.

S násilím jako se společenským jevem se lidstvo setkává i v mezinárodních vztazích. Jedná se zejména o akt agrese (útok jednoho státu proti druhému často za použití ozbrojených sil), který je v mezinárodním právu považován za zvláště nebezpečnou formu používání síly v mezinárodních vztazích. Individuální a kolektivní sebeobranu, jakož i kolektivní donucovací opatření Rady bezpečnosti OSN proti rušiteli

¹ definice Světové zdravotnické organizace WHO

mezinárodního míru, nelze považovat za agresi. Zvláštní výbor OSN pro definici agrese, pracující od roku 1969, dospěl k vymezení agrese, které bylo v roce 1974 schváleno Valným shromážděním OSN. Výbor čítal zástupce 35 členských států OSN. Za agresi se zejména označuje použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýkoliv jiný postup neslučitelný s Chartou OSN. V definici jsou vypsány útočné činy, jejichž spáchání zakládá agresi bez ohledu na to, došlo-li k vypovězení války. V praxi rozhoduje Rada bezpečnosti OSN o tom, co je agrese a co je spravedlivá obrana napadeného státu.²

1.1 Geneze a formy násilí

V historii společnosti korespondoval vývoj násilí s vývojem kultury lidstva. V prvopočátcích lidstva se násilí projevovalo spíše jako animální pudy, součást genetické výbavy jedince, sloužící k jedinému účelu – přežití. S postupnou strukturalizací společnosti došlo k utvoření kompaktních celků, pro které bylo násilí prostředkem pro rozšíření sféry jejich moci. Stalo se prostředkem k získání většího území a bohatství pro celek, často na úkor jiného, slabšího celku.

Uvnitř těchto celků docházelo samozřejmě také k násilí, které bychom dnes pojmenovali kriminalitou, jak uvádí například k historii loupeží Chmelík, že násilí jako způsob získávání cizího majetku nepochybně provází lidské společenství od samotných počátků jeho historie. Konkrétní projevy takového jednání se v průběhu doby mění, podstata však zůstává stále stejná – člověk, jedinec nebo v různé míře organizovaná skupina, užívají násilí vůči jinému člověku či lidem, aby si přivlastnili věc, která jim nepatří.³

Při expanzi některých dostatečně velkých celků docházelo ke konfrontacím s celky jiných etnik či ras. To mělo za následek další druh konfliktů, při nichž se jedna rasa či etnikum považovalo za nadřazenější druhému, ať už domnělá či reálná nadřazenost pramenila z technické úrovně, vzdělanosti, sociální třídy nebo jen z příslušnosti k jiné rase, potažmo jinému sociálnímu celku. Příkladem jsou etnické

² Agrese [online]. 2001-07-18 [cit. 2009-02-02] Dostupné na Word Wide Web: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/20929-agrese>

³ CHMELÍK, J., et. al. Loupeže a možnosti prevence a obrany, s.4

čistky, zotročování, rasismus, xenofobie a další. Další posun roviny konfliktu nastal v oblasti teologické a v neposlední řadě politické a ideologické.

V rané historii lidstva byl ozbrojený konflikt relativně běžnou událostí a propukal bez výjimek v určitých časových intervalech po celém světě. V celé svojí historii nachází lidstvo důkazy o válečných taženích a bitvách. Rozhodujícím faktorem v těchto bitvách byl vždy především počet vojáků, jejich výcvik a strategie jejich nasazení, popřípadě možnosti jejich zásobování. Přímou úměrou s dobou, ve které lidstvo bojovalo, rostla míra důležitosti výzbroje. V prvopočátcích násilných bojů byly zbraně všechny založeny na stejném principu a dostupné všem. Jejich účinnost postupně vzrůstala, až dosáhla takového stupně, že jeden člověk, disponující dostatečně technicky pokročilou zbraní, dokázal za mnohonásobně menšího úsilí přemoci mnohonásobně větší počet hůře vybavených protivníků.

Zlomový bod nastal, když sílu jedince dokázal člověk kompenzovat a dokonce zesilovat účinností nástrojů násilí – zbraní. Kam až sahají historické záznamy, nepřestával člověk hledat způsob, jak na bojišti dosáhnout převahy nad protivníkem. Jakmile byla vynalezena nová zbraň nebo se objevila nová bojová taktika, hledal se způsob, jak jí čelit, a tak nevyhnutelně vývoj jednoho bojového prostředku měl za následek vznik jiného, účinnějšího. Tento proces se urychluje úměrně s rozvojem techniky.

Až do 14. století hrála technická vyspělost ve válečnictví podružnou úlohu. Do té doby většinou nebyly válečné zbraně v podstatě ničím jiným, než běžnými prostředky k lovu – oštěpy, sekery, praky a meče, užívané ovšem k odlišnému účelu. Technika se rozvíjela jen u těch zbraní, kde bylo potřeba vyvinout určité pnutí, aby dokázaly vymršťovat střely na větší vzdálenost. Jedním z prvních příkladů je římská balista, prak využívající provazů k napnutí dřevěného ramene na čepu, který po uvolnění metal velké balvany. V podstatě stejného principu pnutí využíval luk i mechanicky dokonalejší kuše, přičemž obě zbraně byly závislé na síle lidské ruky, která napínala tětívu.

Skutečný průlom přineslo až využití střelného prachu. Střelný prach, vynalezený v Číně, je směs ledku, síry a mletého dřevěného uhlí, která při zapálení vybuchuje. Palná zbraň se zrodila v okamžiku, kdy k tomuto výbuchu člověk nechal dojít v částečně uzavřené trubici. Tak vznikly děla, pušky a pistole. Poprvé byla děla použita

v bojích v Itálii a ve Francii kolem roku 1320.⁴ Fundamentální princip této technologie, ačkoli v mnohem více sofistikované podobě, se v podstatě užívá ve zbraních dodnes.

1.1.1 Člověk a násilí

Samotné násilí poukazuje na odlišnosti chování člověka, které se dá označit jako agresivní, v sociálně psychologickém pojetí pak jako útočné jednání vůči jiné osobě, zejména ve fyzické podobě. Autor práce zastává názor, že agrese je vrozená, avšak konkrétní způsoby agresivního chování si člověk osvojuje v průběhu života. Násilí má různou tvářnost, jeho podoby se v průběhu historie a v jednotlivých kulturách odlišují, stejně jako je odlišná míra tolerance násilí v jednotlivých společnostech.

Příčiny násilí jsou velmi různorodé. Mohou za ním stát rodinné poměry, škola a učitelé, politika, sdělovací prostředky, historicko-politické souvislosti a řada dalších faktorů. Násilí není zatím považováno za nemoc, a proto jej nelze jako nemoc léčit. Bezpochyby však existují nástroje, jak zmírnit jeho projevy. V zásadě se však ukazuje, že navzdory vědeckému pokroku agresivita v člověku přetrvává, ba dokonce roste.⁵

V současné době jsou na původ agresivního chování dva úhly pohledu. První předpokládá, že agresivita člověka je spíše než vrozeným intuitivním pudem učením získanou vlastností. Takové tvrzení nepopírá význam individuálních osobnostních vlastností jedince, které mohou významně přispívat k projevům násilného chování. Teorie uznává, že násilí je součástí přírody i lidské společnosti, násilí mezi lidmi je historicky závislé na kultuře a životním stylu dané společnosti. Násilí je podmíněno sociálně, kulturně, politicky, ekonomicky, psychologicky a fyziologicky. Příčiny vyvolávající ve společnosti násilí jsou mnohočetné. Takovou příčinou je zejména vliv rodiny, ve které dítě vyrůstá, protože dítě napodobuje modely rodinných vztahů. Převládá-li v nich duch násilí, neboli absentují-li zde nenásilné hodnoty a prvky, násilné způsoby chování rodičů se stávají normami chování dítěte. Dítě se stává prvkem subkultury násilí. Další možnou příčinou je i systém společenských norem a vztahů uplatňovaných ve společnosti. Postoje jednotlivce závisí na způsobu, jakým společnost přistupuje k násilí. Pokud komunita prosazuje nebo toleruje násilné chování, pokud jej připouští a hodnotí jako legitimní či alespoň jako účelné a funkční, potom k němu motivuje i konkrétní jednotlivce. Případné odmítavé postoje společnosti k násilí jsou

⁴ GUINNESSOVA ENCYKLOPEDIJE, str. 356

⁵ MUY I. Násilí má mnoho tváří. 100+1 zahraniční zajímavost, 2002, č. 2, s. 8 - 11.

výchovné a inspirující i pro její občany. Dalšími činiteli ovlivňujícími chování občanů jsou zejména ekonomická nerovnost, biologické a osobnostní faktory, projevy duševních poruch, závislost na omamných a psychotropních látkách, rasová segregace, sociální a kulturní vyloučení (dezintegrace), vliv médií na veřejné mínění atd.⁶

Druhý úhel: Agrese je psychologii považována za součást instinktivní výbavy člověka i řady živočišných druhů, projevující se nepřátelským postojem vůči určitému objektu a útočným chováním. Obecně je pokládána za jednu ze základních reakcí na frustraci, jež ohrožuje uspokojení důležitých potřeb; vzniká vnitřní tendence k agresivitě, která může být buď potlačena a projevovat se v podobě podrážděnosti nebo nahrazena psychologickými ekvivalenty (ritualizovaná, symbolizovaná, skrytá či přesunutá agrese), nebo může propuknout otevřeně v podobě hněvu, popřípadě i násilných činů. Psychologický účinek agrese spočívá v tzv. katartickém (očistném) afektu, uvolňujícím psychické napětí.⁷

Zvláštní postavení má pojem agrese v učení A. Adlera, S. Freuda a K. Lorenze. Mechanismy agrese se zabývá fyziologie a psychologie, jejími projevy a důsledky etologie, sociologie, kriminologie, kriminalistika a teorie práva.⁸

1.1.2 Mezinárodní pojetí

Zákaz útočné války je v mezinárodním právu datován od přijetí Briand-Kelloggova paktu (Pařížského paktu) v roce 1928 v Paříži. Tato mezinárodní smlouva odsuzuje válku jako prostředek řešení mezinárodních sporů. Smlouva měla, i přes skutečnost, že v mezinárodní praxi nebyla respektována, významný vliv na další rozvoj mezinárodního práva. Jejím zásadním nedostatkem byla absence klauzule umožňující její vynutitelnost sankcionalizací státu, který se uchýlil k válce. Smlouva byla de facto pouze prohlášením války za nelegální prostředek mezinárodních vztahů, což však nijak

⁶ NOVOTNÝ, O, ZAPLETAL, *Kriminologie*, s. 294-295

⁷ (Agrese [online]. 2002-09-03 [cit. 2009-02-02] Dostupné na Word Wide Web: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/20930-agrese>)

⁸ (Agrese [online]. 2002-09-03 [cit. 2009-02-02] Dostupné na Word Wide Web: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/20930-agrese>)

nesnižuje její váhu. Mezi původními 15 signatáři bylo i Československo. Smlouvu celkem podepsaly 62 státy.⁹

Dnešní pojetí zákazu agrese v mezinárodních vztazích vychází, jak již výše uvedeno, z Charty OSN a z definice agrese přijaté rezolucí Valného shromáždění OSN 3314/XXIX 14. 12. 1974. Definice agrese podává demonstrativní výčet činů, jejichž spáchání zakládá akt agrese. Jde o vpád na území druhého státu – vojenskou okupaci nebo násilnou anexi cizího území, bombardování území napadeného státu, blokádu přístavů nebo pobřeží, útok na pozemní, námořní nebo letecké síly druhého státu, použití ozbrojených sil, které se nacházejí na území druhého státu na základě dohod s přijímajícím státem v rozporu s touto dohodou, svolení státu k použití jeho území k útoku proti třetím státům, vyslání nepravidelných ozbrojených skupin státem. Příprava a vedení útočné války jsou trestné jako zločin proti míru, agrese zakládá odpovědnost státu za mezinárodní zločin, zákaz agrese není na překážku realizaci práva národů na sebeurčení.¹⁰

1.1.3 Rasové a náboženské násilí

Příklad násilí orientovaného vůči diferenciované skupině uvnitř společnosti. Prvotním faktorem predestinace k rasovému či náboženskému násilí je minoritní skupina uvnitř územního celku, která se vizuálně, tradicemi nebo jinak odlišuje od majoritního obyvatelstva a nedisponuje vládní mocí. Jak práce na pár příkladech dále ukazuje, tento druh násilí se projevuje napříč spektrem celé civilizace.

1.1.4 Mučení

Mučení je specifická forma násilí, které se vyskytuje výhradně u lidského pokolení. A byla v historii lidstva zdokonalována skoro tak dlouho, jako umění války. Můžeme ho charakterizovat jako násilí fyzické a duševní, jehož cílem použití je donutit člověka, aby jednal tak, jak to druhému vyhovuje, tj. aby činil to, co původně vůbec činit nechtěl, nebo co je dokonce v absolutním rozporu s jeho bytostnými zájmy.

Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení, přijaté dne 10. prosince 1984 v New Yorku, říkají v podstatě to samé, ale trochu

⁹ (Briand-Kelloggův pakt. [online]. 2007-05-22 [cit. 2009-01-14] Dostupné na World Wide Web: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/443712-briand-kellogg-v-pakt>)

¹⁰ HENDRYCH, D., et. al. Právníký slovník. 2. rozšířené vydání, s. 7.

komplikovaněji: „...výraz ‚mučení‘ znamená jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem získat od něho nebo od třetí osoby informace nebo přiznání, potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej nebo třetí osobu nebo z jakéhokoli jiného důvodu založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když taková bolest nebo utrpení jsou působeny veřejným činitelem nebo jinou osobou jednající z úředního pověření nebo z jejich podnětu či s jejich výslovným nebo tichým souhlasem. Toto vymezení nezahrnuje bolest nebo utrpení, které vznikají pouze v důsledku zákonných sankcí, jsou od těchto sankcí neoddělitelné nebo jsou jimi vyvolány náhodou.“

Termín „mučení“ současně v sobě zahrnuje širokou škálu využívaných metod, účelů nebo prostředků, přičemž ono samo je jen jednou ze součástí pojmu násilí, které lze použít nejenom proti jednotlivci, ale i proti skupině osob, širokým vrstvám obyvatelstva či celým národům. Tím bychom se ale dostali až do příliš širokého záběru, o který nám teď nejde.

Pod pojem mučení můžeme klidně zahrnout také týrání rodinných příslušníků nebo svěřených osob či různé formy šikany spolužáků a spolubydlících. Právě tyto případy potvrzují, že člověk nemá k mučení jiných lidí zas až tak daleko a mnozí lidé si nenechají ujít příležitost svého partnera nebo rodinného příslušníka příležitostně alespoň trochu duševně potrápít.¹¹

1.1.5 Bartolomějská noc

Název „Bartolomějská noc“ je přiřazován noci z 23. na 24. srpna 1572, kdy bylo v průběhu jedné noci v Paříži, ale také v jiných francouzských městech, vyvražděno podle různých zdrojů minimálně 2 000 a maximálně 10 000 hugenotů - francouzských protestantů.¹²

V roce 1572 měla Francie za sebou celé desetiletí náboženských válek, v nichž se ve vlnách střetávali mezi sebou katolíci a hugenoti. Symbolickým aktem smíření se měla stát svatba předního hugenota, navarrského následníka trůnu Jindřicha Bourbonského, se sestrou krále Karla IX., princeznou Markétou z Valois, v rodině nazývanou Margot.

¹¹ SLUŠNÝ JAROMÍR, Historie mučení, str. 3-4

¹² Tamtéž, str. 116

Sňatek se konal 18. srpna 1572 a k této události se do Paříže sjelo mnoho hugenotských šlechticů, včetně uznávaného vůdce admirála Colignyho. Ženich, který jako hugenot neuznával katolickou mši, prostál většinu obřadu před kostelem. Když potom stanul před oltářem, ženich s nevěstou se na sebe nepodívali. Nevěsta neodpověděla ani na otázku celebrujícího, zda si Jindřicha bere dobrovolně za manžela. V té chvíli král Karel IX. položil ruku na sestřinu hlavu a přinutil ji přikývnout.

V příštích dnech, kdy byl královský sňatek v Paříži oslavován, přesvědčovala Kateřina Medicejská syna Karla, aby proti hugenotům zasáhl, což se jí nakonec podařilo, ačkoliv král choval přátelský vztah k admirálovi Colignymu. K prvnímu pokusu o vraždu tohoto předáka došlo 22. srpna, kdy se ho pokusil na ulici zastřelit jeden z Kateřininých mužů jménem Maurevel, ale pouze admirála zranil. Tento čin hugenoty velmi pobouřil. Dva dny nato, na den sv. Bartoloměje, byl admirál spolu s dalšími hugenotskými vůdci zavražděn v hostinci v Ponthieu, kde během svého pařížského pobytu bydlel. To bylo signálem k masovému vraždění po celé Paříži i mimo ni, jež trvalo až do října 1572. Největší masakry probíhaly v Toulouse, Bordeaux, Lyonu, Bourges, Rouenu a Orléansu. Zdroje uvádějí různý počet obětí od dvou až po desítky tisíc. Soudobé prameny tvrdí, že v následujících týdnech plavalo ve francouzských řekách tolik mrtvol, že nebylo možno jíst ryby.

1.1.6 Genocida ve Rwandě

Dějiny Rwandy jsou poznamenány etnickými konflikty mezi většinovými Hutuy a menšinovými Tutsii. Cyklus násilí začal brzy po získání nezávislosti v r. 1962. V r. 1990 a znovu v r. 1991 vpadla do Rwandy z blízké Ugandy Tutsii vedená Rwandská vlastenecká fronta (RPF). Došlo k jednáním o společenskou vládu, ale v r. 1994 byl hutskými extremisty zabit rwandský prezident Habyarimana. Hutové pak zahájili vyhlazovací kampaň proti Tutsiům a umírněným Hutuům, při nichž zahynulo 750 000 lidí. Jde o nejhorší případ genocidy od holocaustu za druhé světové války.

1.1.7 Ku-klux-klan

Klan v 19. století, protičernošská teroristická organizace, byl založen po americké občanské válce, aby znovu nastolil bílou nadvládu v jižních státech. Klan, založený roku 1915, ve 20. století přidal k nepřátelství vůči černochům nenávisť vůči Židům a katolíkům. Akce na podporu lidských práv v padesátých a šedesátých letech

dvacátého století podnítily novou vlnu násilí klanu proti černochům a aktivistům občanských práv.¹³

Specifickým případem rasového násilí je antisemitismus, kterému se práce věnuje v následujícím zvláštním úseku, jelikož autor považuje za nutné uvědomit si historicky relevantní události dějin antisemitismu k pochopení současné komplikované situace násilí na blízkém východě.

1.1.8 Antisemitismus

Antisemitismus je běžně chápán jako nesnášenlivost, nenávisť a odpor vůči Židům. Ve svém širším pojetí znamená odpor vůči všem národům semitské skupiny, tedy např. Arabům. Židé v této skupině zaujímají zvláštní postavení. Na rozdíl od jiných národů, které tvoří jasně vymezený antropologický typ, nejsou Židé z tohoto hlediska jednolití. U značné části židovského národa je patrná absence rysů připisovaných semitům, takže se až na své náboženství od nežidovských občanů neliší. I když se běžně traduje, že antisemitismus souvisí se vznikem křesťanství, protižidovská averze existovala již dříve. Rozchod judaismu s křesťanstvím, které bylo v prvopočátku excentrickou židovskou sektou, však způsobil, že křesťané začali považovat Židy za národ, který je zodpovědný za smrt křesťanské ikony Ježíše Krista. Tyto postoje vyvrcholily v nacistické ideologii, která považovala Židy za bytost zevnějškem podobnou člověku, ale biologicky se naprosto odlišující a propagovala zničení židovského národa (tzv. holocaust).¹⁴

Starověké dějiny Izraele jsou vymezeny prvními zmínkami o izraelském národě ve 13. století př. n. l. a arabskou expanzí na počátku 7. století n. l.¹⁵ Podle Pentateuchu pochází celý Izraelský národ z jednoho rodu patriarchů. Ti se přestěhovali do Egypta, kde se značně rozrostli. V Egyptě ale byli zotročeni a utlačováni. O tomto útlaku hovoří samotná Bible: „Egyptané začali Izraelce surově zotročovat. Ztrpčovali jim život tvrdou otročinou při výrobě cihel a všelijakou prací na poli. Všechnu otročinu, kterou na ně uvalili, jim ještě ztěžovali surovostí.“¹⁶ Na rozdíl od pozdější perzekuce židů režimem Adolfa Hitlera však nebyli vyvražďováni všichni Izraelci, jak zmiňuje Bible dále:

¹³ GUINNESSOVA ENCYKLOPEDIJE, str. 291

¹⁴ Pplk. JUDr. CHMELÍK JAN, Extremismus, str. 9

¹⁵ SEGERT, STANISLAV. *Starověké dějiny židů*, str. 17.

¹⁶ BIBLE, Písmo svaté starého a nového zákona, (Exodus 6,3) str. 65

„Egyptský král poručil: „ Když budete pomáhat Hebrejkám při porodu a při slehnutí, zjistíte, že je to syn, usmrťte jej; bude-li to dcera, ať si je naživu.“¹⁷

Proto Izraelité z Egypta odešli, prošli pouští a vstoupili do Kenaánu, zabrali zemi a usadili se v ní. Podle biblického chápání se Izraelský národ stejně jako jeho náboženství ustavuje především při svém putování pouští, kdy od Boha dostává zákon a kdy se stává Božím lidem. Můžeme-li datovat tyto události, tak podle údajů o městech Ramses a Pitom, na jejichž stavbě se Izraelité měli jako otroci podílet, lze hovořit o 13. století př. n. l..

Babylónské zajetí je označení pro deportaci a exil Židů z judského království do Babylónu na začátku 6. století př. n. l. Událost má zásadní význam v dějinách izraelského národa, jeho zvyklostí a liturgie.

Babylónské zajetí bylo důsledkem dvojího úspěšného obléhání Jeruzaléma v letech 597 př. n. l. a 586 př. n. l., jehož důsledkem byl i zánik judského království a jeruzalémského chrámu. Po dobytí Babylónie Peršany roku 537 př. n. l. Kýros Veliký svolil, aby se Židé navrátili do své země; tohoto privilegia podle knih Ezdráš a Nehemjáš využilo asi 40 tisíc Židů.

Babylónské zajetí bylo Židy chápáno jako jedna z hlavních událostí vztahu vyvoleného národa k jejich Bohu, vzhledem k paralele k egyptskému otroctví, z něž byl Izrael Hospodinem vyveden. Babylónský exil způsobil změny v židovské kultuře, hebrejské abecedě i některých pohledech v židovském náboženství. Před vyhnanstvím byli Židé organizováni na základě kmenové příslušnosti, po exilu se však organizují podle rodů a zvláštní úlohu si ponechává pouze kmen Lévi. Život židovské komunity se začínal zaměřovat na psaný a tradovaný zákon. V tomto období vznikají teologické a písemné základy židovského náboženství - judaismu.

Ve 3. století mnoho Židů během krize Římské říše zemi opustilo. Jejich cílem byla především Babylónie, která nebyla pod nadvládou Říma a navíc zde již od dob babylónského zajetí sídlila silná a početná židovská komunita. Po povolení křesťanství a jeho přijetí za státní náboženství se vztah římské a později byzantské říše k Židům zhoršoval.¹⁸ Židé proto přivítali, když roku 614 získala oblast Persie, avšak Jeruzalém

¹⁷ Tamtéž, (Exodus 4,29) str. 65

¹⁸ SCHÄFER PETR, *Dějiny Židů v antice*, str. 155-165

byl roku 629 dobyt zpět. Roku 638 byla oblast podmaněna Araby a situace v oblasti se na dlouhou dobu zcela změnila. Židé získali podobně jako křesťané status Dhimmi - tj. lidí druhého řádu - mohli svobodně vyznávat své náboženství, ale nesměli jej šířit, ani nosit zbraně a museli platit zvláštní daň. Tolerance muslimů byla závislá na toleranci konkrétního panovníka.

1.1.9 Křišťálová noc

V roce 1935 zbavily norimberské zákony Židy německého občanství. Židé byli veřejně pronásledováni, vylučováni ze škol a zbavováni zaměstnání. 9. listopadu 1938 vyrabovali Němci židovské obchody, domovy a vypálili synagogy. Během této takzvané Křišťálové noci (na dlažbě před domy se rozbíjely křišťálové nádoby, které padaly z oken židovských bytů – odtud název) zahynulo 90 Židů, a více než 26 000 jich bylo odvezeno do předem připravených koncentračních táborů. Touto nocí začala éra hromadné deportace „nepohodlných“ a Němcům „nebezpečných“ osob. Byl to první pravý obrázek „nového pořádku“ a směrů věcí v nacistickém Německu. Jednalo se o přechod k otevřenému terorismu.¹⁹

Židovská diaspora trvala tedy prakticky od roku 70 n. l. až do roku 1948, kdy byl založen svobodný stát Izrael. V roce 1947 schválila OSN založení židovského a arabského státu v Palestině. 14. května 1948 vznikl židovský stát Izrael. Sousední arabské státy, na protest proti intervenci velmocí, napadly Izrael hned následující den. Během války přišlo o domov více než 600 000 Palestinců. Již nespočet mírových jednání a dohod bylo uskutečněno od té doby, bohužel žádná z nich nepřinesla prozatím oblasti mír trvalejšího charakteru.

1.2 Významné kultury a válečné střety

1.2.1 Řecko

Z hlediska dějin násilí ve společnosti lze považovat Řecko za prvního opravdového vojenského průkopníka a inovátora v oblasti boje a násilí. Dalo světu kromě rozvoje kultury a věd první koncept otrokářství a komplexní válečné strategie. Během vývoje řecké společnosti se zrodily dvě centra moci soupeřící o moc v oblasti.

Prvním byla Sparta. Spartané, kteří příslušeli k dórským kmenům, se zmocnili úrodné oblasti svažující se k moři a zotročili původní obyvatelstvo. Obsazená půda byla

¹⁹ HORECKÝ KONŠTANTÍN, *Zločin Kráčí Evropou*, str. 86.

rozdělena na rovné díly a dána do užívání spartským rodinám. Spolu s půdou připadlo každé rodině deset až patnáct zemědělských otroků (tzv. heliótů). Půda i otroci byli státním majetkem a nebylo proto možné je dědit. Z této půdy spartská rodina dostávala od otroků daně a sama se zemědělství ani málo rozvinuté řemeslné výrobě nevěnovala.

Ovládat vykořisťovanou většinu mohli Spartané pouze svou bojovou zdatností a připraveností, protože surové zacházení s Heliny vyvolávalo neustálé bouře a povstání. Celý život Spartanů byl vlastně ustavičnou pohotovostí k násilným zákrokům. Tvrdá státní výchova hochů a dívek od dětství, cvičení ve zbrani a společný život dospělých mužů, naplněný nepřetržitým zdokonalováním v bojové obratnosti, učinily ze Spartanů vojáky z povolání.

Jádrem spartského vojska byli hoplité, pěšáci odění do těžkého brnění, které chránilo trup a kolena po kotníky. Na levé paži nosili kulatý štít zachycující šípy a střely a byli vyzbrojeni asi dva metry dlouhým kopím z tvrdého dřeva, který byl opatřen železným hrotem a krátkým mečem. Vyrovnané řady hoplitů se štíty nesenými ve stejné úrovni tvořily nepřerušenu hradbu, což umožnilo postup vpřed až do okamžiku, kdy došlo k boji zblízka. Byl to nový způsob boje a postupně ho napodobili všichni Řekové.²⁰

Spartané zneužili své vojenské převahy v 8. a 7. stol. př. n. l. k výbojným válkám proti svým sousedům. V 6. stol. př. n. l. přinutli většinu států na poloostrově, aby s nimi uzavřely peloponéský spolek. Tím se stala Sparta nejsilnějším řeckým státem, který podporoval vládu rodové aristokracie.

Druhé centrum se vytvořilo s rozvojem řemeslné výroby a zemědělství v 7. stol. př. n. l. v Atice, jejímž hlavním městem byly Atény. Výrobky byly především exportovány na zahraniční trhy. Tím rostla nespokojenost zadluženého rolnictva, jehož pozemky, majetek i osobní svoboda propadaly ve prospěch šlechtických věřitelů. Proto přišla reforma v podobě osvobození rolníků z otroctví a rozdělení svobodného obyvatelstva do 4 kast s odstupňovanými právy a povinnostmi. Tím vznikla první raná demokracie.

Na přelomu 6. a 5. stol. př. n. l. začali Peršané nesjednocené řecké městské státy ohrožovat. Tato vnější hrozba přinutila státy se sjednotit proti společnému nepříteli a

²⁰ SVĚTOVÉ DĚJINY – Jaroslav Charvát, str. 46

společným úsilím Atén jako námořní mocnosti a Sparty jako hlavního pozemního vojska se Řecku před početně silnější Perskou armádou podařilo svou svobodu uhájít.

Obranná válka se změnila v boj za osvobození řeckých maloasijských a ostrovních měst z perské nadvlády. Jeho vedení se ujaly Atény, které měly nejsilnější válečné loďstvo a chtěly si zajistit pro svůj obchod svobodu plavby v Egejském moři.

Roku 478. př. n. l. byl založen aténský námořní spolek, v němž se sdružilo přes sto řeckých městských států, hlavně ostrovních a na maloasijském pobřeží. Členové spolku byli rovnoprávní a byli povinni dodávat spojeneckému loďstvu stanovený počet lodí nebo platit příspěvek na jejich stavbu a udržování. Většina členů však odváděla raději peněžní příspěvek, čímž se posilovala aténská námořní moc. Když pak spolkové loďstvo porazilo několikrát Peršany a mezi Řeky a perskou říší byl uzavřen roku 449 př. n. l. mír, začal se námořní spolek měnit v aténskou námořní říši. Členské státy byly i násilím donucovány podřizovat se Aténám, které toho využívaly k jejich hospodářskému útlaku a k vlastnímu obohacování.²¹

Díky tomu Atény převýšily rozlohou a počtem obyvatel ostatní řecké státy. Staly se hospodářským, politickým a kulturním střediskem celé egejské oblasti. Tento přesun sil vedl ke konfliktům s dosavadním nejmocnějším státem Spartou. Po střídavých úspěších a porážkách byl mezi oběma státy uzavřen roku 445 př. n. l. mír.

1.2.2 Řím

Římská kultura nebyla původní a samostatná. Až do 3. stol. př. n. l. měli rolníci a pastýři římského městského státu zájem jen o další půdu, proto Řím v podstatě asimiloval a postupně zdokonalil kulturu Řeckou, která mu byla geograficky nejbližší. Stejným způsobem si Řím přivlastnil i vojenské techniky Řeků. V době největšího rozmachu římská vojska představovala vzorně organizovanou, dobře vyzbrojenou a skvěle fungující masovou sílu, která vzbuzovala u protivníků respekt a poskytovala Římanům klíčovou výhodu při diplomatických jednáních a bojových konfliktech.

Starověký Řím byla civilizace vzešlá z města Říma, založeného na Apeninském poloostrově pravděpodobně v 8. století př. n. l., jež expandovala do značné části antického světa a přetrvala až do 5. resp. 6. století n. l. Forma vlády Říma se v průběhu staletí proměnila nejprve z království na republiku a nakonec v císařství. Římské území

²¹ SVĚTOVÉ DĚJINY – Jaroslav Charvát, str. 49

bylo obýváno různými národy s rozličnými jazyky, náboženstvím a kulturou. Přesto se zde v průběhu existence císařství rozvinula univerzalistická myšlenka jediné a jednotné římské říše – *imperium sine fine* („říše bez hranic“). Vymezení doby existence starověkého Říma je možné jednak archaickým obdobím před založením města a jednak jeho zánikem, případně transformací v pozdější Byzantskou říši.

V době svého největšího rozsahu, za císaře Traiana, se moc Říma rozprostírala do všech zemí podél Středozemního moře, dále do Galie, velké části Británie a do oblasti Černého moře. Řím vládl nad většinou zemí tehdy známého světa (*orbis terrarum*). Římem založená říše posloužila jako nástroj šíření klasické kultury, umění a obchodu do všech jím podmaněných krajů. Tehdejší životní úroveň a počtu obyvatelstva mělo být v Evropě a Africe znovu dosaženo až o mnoho staletí později. Ve východní části impéria došlo k promísení latinské kultury s helénistickými a orientálními elementy. Naproti tomu západ byl zcela romanizován. Římané navíc neměli vliv pouze na území jimi bezprostředně ovládaná, ale i na okolní země, které se nacházely mimo jejich kontrolu.²²

1.2.2.1 Význam Antické expanze a kultury

Řecká a římská vzdělanost, označována zpravidla souhrnným názvem antická kultura, ovlivnila značnou část lidstva. Ve své době představovala sjednocující řád a standart. Ve sféře svého vlivu šířila řád, vzdělání, náboženství, kulturu, což dokazuje například římský jazyk latina. Latina byla po staletí jazykem Evropanů a později až do nástupu baroka také jazykem vzdělanců. V římskokatolické církvi zůstala do dob druhého vatikánského koncilu jediným jazykem, ve kterém byly vykonávány mše a bohoslužby. Ještě dnes jsou v mnoha vědách, jako např. v medicíně nebo biologii, uplatňovány latinské odborné výrazy a další jsou vytvářeny. Latinský je rovněž původ moderních románských jazyků Evropy (italština, francouzština, španělština, portugalština, rumunština a další). Velmi mnoho převzatých latinských slov se vyskytuje také v germánských a slovanských jazycích.

1. ²² Starověký Řím [online]. 2001-12-20 [cit. 2009-02-12] Dostupné na Word Wide Web: http://cs.wikipedia.org/wiki/Starověký_řím

Řím se také postaral o reformy v měření času, tzv. Juliánský kalendář zavedl v Římě Gaius Julius Caesar roku 46 před n. l.; měl 12 měsíců po 29, 30 nebo 31 dnech, dohromady 365 dnů s tím, že každý čtvrtý rok je přestupný a přidává se jeden den na konec měsíce února. Sedmý měsíc roku, náš červenec, byl nazván po Césarovi julius; když se měl osmý měsíc na počest císaře Augusta nazvat augustus, dostal také 31 dní a únor byl zkrácen na 28 dní. Juliánský kalendář dodnes používá většina pravoslavných křesťanů a používá se i v astronomii. Také evropské právo a státověda, obzvláště občanské právo, mají kořeny v někdejším římském právu.

1.2.3 Křesťanství

Evropské dějiny ovlivnil zejména vývoj na Blízkém východě a v helénských zemích, jejichž středem bylo starověké Řecko. Tam vznikly i základy pozdější evropské civilizace. Odtud proudily do Evropy ideje, vědy, umění, ale i násilí a války. Když se helénské monarchie vyčerpaly vzájemnými boji a podlehly cizím vlivům, iniciativa přešla postupně na Římskou říši. Když v bitvě u Actia (v r. 31 před n.l.) porazili egyptskou královnu Kleopatru VII., poslední z helenistických monarchů, iniciativa definitivně přešla na Řím.

První křesťany v Římě pokládali za sektu asociálů, ignorující a urážející uznávané státní bohy, a proto je zavírali do ghatt, snažili se je izolovat, pronásledovali je a často i vraždili. Surové pronásledování podstoupili křesťané za císaře Diokleciána v r. 303, který podněcoval lid k nenávisti vůči křesťanům. V té době bylo mezi křesťany hodně mučedníků a skutečných světců, kteří položili své životy za svou víru v jediného Boha. Už Diokleciánův nástupce Konstantin pochopil, že křesťanství je pokrokovější, a začal ho chránit. V roce 313 vydal na ochranu křesťanů toleranční edikt. Jeho nástupci, kromě jednoho, byli všichni křesťané a křesťanství se poměrně rychle stalo hlavním, později státním náboženstvím a první sjednocující ideologií Říma.

Úspěšnost křesťanské mise netkvěla jenom v modernějším pojetí víry v nadpozemskou bytost, ale zejména v hlásání sociální spravedlnosti, odsuzování otrokářství a v rovnosti lidí před bohem a na jiném světě, čímž si získávala chudé vrstvy, které byly zpočátku její hlavní oporou. Tato idea vyhovovala i bohatým, neboť „rovnost“ odsouvali na posmrtný život. Vlivem křesťanské církve se i v Římě zmínil trpký osud otroků.

Římská církev byla tisíc let jednotnou ideovou silou Římské říše a později většiny Evropy. Přijímaly ji i národy mimo říši, díky její charismatické síle, kterou udržuje lid v morálce a disciplíně, což nakonec vyhovuje každé moci.²³

1.2.3.1 Křížové výpravy

Téměř celá dvě století se ozbrojeného zápasu o udržení kontroly nad svatými místy křesťanské víry, z nichž mnohá byla současně posvátná i pro muslimy, účastnili nejen muži všech evropských národů, ale i Byzantinci, Arméni, Židé, Turci, Arabové, Egypťané a Mongolové a samozřejmě i domorodé obyvatelstvo zemí Středního východu, na jejichž území se války odehrávaly. Staré říše zanikaly, na jejich troskách vznikaly nové a život každého jedince vtaženého do tohoto obrovského zápasu se pomalu, ale neúprosně měnil. Byla to skutečná válka světů: svět západního křesťanství, obtížně se deroucí z barbarství temného dávnověku, se střetl s vysoce civilizovaným světem Byzance, která už byla za zenitem svého politického rozmachu. A proti těmto dvěma stál svět islámu, v němž Arabové, jejichž kultura vycházela z řeckých a římských zdrojů, byli znesvářeni s Turky z asijských stepí, kteří si tehdy nemohli činit nárok na civilizované chování a normy. Tato dvě významná století proslula i tím, že se jak křesťanská, tak muslimská strana vnitřně nábožensky rozdělily. Křesťané během let vytvořili dva nesmiřitelné tábory; západní katolíci nedůvěřovali byzantským příslušníkům ortodoxní církve a pohrdali jimi, přičemž byli z hloubi srdce nenáviděni svými řecky hovořícími bratry a sestrami v Kristu. Islámský svět byl rovněž rozdělen, a to na summity uznávající autoritu abbásovského kalifa v Bagdádu a šíity, kteří přísahali věrnost fátimovskému kalifovi v Káhiře.²⁴

V roce 1095 vyzval papež Urban II. ke „svaté válce“ za osvobození Svaté země z rukou muslimů. Skutečným záměrem papeže bylo vyslat vojenskou pomoc byzantskému císaři Alexiu I., který bojoval v malé Asii proti tureckým kočovníkům. Na západě však lidé věřili, že Turci znepríjemňují život i poutníkům na cestě do Jeruzaléma. Roku 1096 se několik velkých armád vydalo na dlouhou výpravu do Jeruzaléma. Jejich snahou bylo osvobodit křesťanské kostely na východě a znovu obsadit svaté město, které bylo již od 7. století v rukou muslimů.²⁵

²³ HORECKÝ KONŠTANTÍN, *Zločin Kráčí Evropou*, str. 36-37

²⁴ BRIDGE ANTONY, *Křížové výpravy*, str. 5

²⁵ GUINNESSOVA ENCYKLOPEDIIE, str. 398

Ochota účastnit se křížových výprav však pramenila z velké části také ze zjištěných důvodů. Papež každému účastníkovi slíbil duchovní milost, odpuštění hříchů a přiděl půdy, které se na východě zmocní. Evropští šlechtici i panovníci v touze po slávě a bohatství Východu, méně zámožní šlechtici pak v naději na zisk nových panství, která doma mohli již stěží získat, chudí poddaní doufající ve snadnější živobytí i ve zbavení se feudálního útisku i četní dobrodruzi lačníci po kořisti si připínali na rámě červený kříž svatých bojovníků za osvobození Palestiny.²⁶

Během první křížové výpravy získali křesťané Jeruzalém, Tripoli a Edessu. Během více jak 170 let se uskutečnilo osm křížových výprav. Křížáci, jak se bojovníci začali označovat, založili na východním pobřeží Středozemního moře několik států. Do roku 1270 se však Turci zmocnili všech míst, která křesťané vybojovali. Palestinu měli pak Turci v rukou až do konce první světové války, kdy přešla pod svrchovanost Velké Británie.²⁷ Vzpomínka na toto neblahé období křesťanských dějin se dodnes ozývá v anglickém výrazu „crusader“ (křížák), jehož se užívá k označení člověka oddaného nějaké věci s nadměrným zápalem.

Ve východní Evropě misionáři a bojovní mniši rozšířili křesťanství do dříve pohanských oblastí. V procesu známém jako reconquista bylo Španělsko po čtyřech stoletích válek zbaveno islámských Maurů. Díky úsilí lidí, jako byl princ Jindřich Mořeplavec, organizátor portugalských výzkumů v Africe, se křížácký duch šířil i do vzdálenějších oblastí.²⁸

Výpravy měly neobyčejný význam pro vývoj Evropy. Účastníci válek poznali cizí země, rozličné národy, jejich zaměstnání a zvyky, seznámili se s novými plodinami, kořením, cukrovou třtinou, rýží a látkami – hedvábím, damaškem, atlasem, koberci. V Evropě vzniklo mnoho řemesel podle východního vzoru, z nichž bohatla evropská města.

²⁶ SVĚTOVÉ DĚJINY I, str. 97.

²⁷ Tamtéž

²⁸ GUINNESSOVA ENCYKLOPEDIIE, str. 398

1.2.3.2 Inkvizice

Inkvizice třináctého století byla pokusem středověké církve vykořenit kacířství, a to i mučením obviněných, přičemž k vynášeným rozsudkům patřilo i upalování na hranici.

Španělská inkvizice v patnáctém století byla namířena zejména proti židům a muslimům, kteří sice přestoupili na křesťanství, ale poté byli podrobena zkoumání s cílem prokázat, zda je jejich obrácení upřímné.

1.2.4 Mongolové

Mongolové byli nomádi ze střední Asie, v Evropě též nesprávně nazýváni Tataři. V roce 1206 jednotlivé kočovné kmeny sjednotil Temüďzin, který byl ostatními kmeny zvolen vládcem (chánem) a přijal jméno Čingis, svrchovaný pán. Jeho cílem bylo dobýt co největší území. V roce 1211 jeho vojska vtrhla do Číny a obsadila území až po dnešní Peking. Poté obsadila střední Asii, Afghánistán a značnou část Persie. V době Čingischánovy smrti, v roce 1287, trvala mongolskému jezdcovi cesta z jednoho konce říše na druhý, podle odhadu Čingischána, půl roku.²⁹ Jeho rodina záhy dobyla jižní Rusko a provedla krátký nájezd do východní Evropy, ta byla ušetřena díky smrti Chána, která zapříčinila návrat velitelů vojsk i s jejich armádami do nitra Mongolské říše za účelem přerozdělení dědictví. Do roku 1279 dobyli Mongolové Irák i zbytek Persie a Číny. Japonsko před dobytím zachránil tajfun, který roku 1281 zničil mongolské invazní loďstvo. Japonci nazvali tyto vítané bouře kamikaze (božský vítr).

Mongolský systém spravování státu byl založen na neustálé expanzi a brutalitě. To dobře vystihuje citát samotného Čingischána: „Drtit nepřátele, vidět je padat před námi na tvář, brát jim koně, slyšet bédování jejich žen. To je nejlepší na světě.“³⁰ Jeho vojska porážela svým nevídaným způsobem boje naprostou většinu protivníků, a aby předešli Mongolové vzpourám, všechno vojsko povraždili. To jim umožňovalo dosadit do vlády dobytého celku sobě loajálního vládce a pokračovat v expanzi a přitom za pomoci malého počtu vojáků udržovat oblast pod svou kontrolou. Dalším důležitým faktorem byla dobrá morálka armád, která byla udržována rozdělováním kořisti z dobytých území.

²⁹ DĚJINY SVĚTA, *Velká rodinná encyklopedie*, str. 153

³⁰ Svoboda Martin, Čingischán [online]. 2007-01-01 [cit. 2009-02-19] Dostupné na Word Wide Web: <http://citaty.net/autori/cingischan>

Některé zdroje uvádějí, že při výbojích Čingischána a jeho potomků zemřelo při bojích, masakrech a hladomorech 30 - 60 milionů lidí, populace Číny klesla během 50 let mongolské vlády až o polovinu.³¹

Mongolská říše, kterou po sobě Čingischán zanechal, měla propracovaný a pevně zavedený správní systém (Jasa - ustanovení zákonů) a byla vnitřně dostatečně jednotná. I když následně došlo k jejímu rozpadu, nástupnické (veskrze dynastické) státy ovládané potomky Čingischána přetrvaly několik staletí. Ten poslední, Krymský chanát, zanikl až koncem 18. století.³²

1.2.4.1 Mongolská strategie a zbraně

Mongolové byli vynikající bojovníci nejenom v poli, ale také později i při dobývání měst. Vděčili za to mnoha faktorům. Mongolské armády byly tvořeny výhradně jezdci. Ovšem jezdci nebojovali v boji na bezprostřední vzdálenost, ale byli vyzbrojeni krátkým lukem ze dřeva, šlach a rohoviny, který dokázali výborně ovládat. Někteří měli šavle. Jejich ochranné oděnění nebylo příliš silné. Na hlavě měli železnou helmu s kůží až k ramenům, hedvábnou košili, z které šly snadno vytahovat šípy. Ani těžká jízda nebyla příliš "těžká". Maximálně měli lehké a pružné lamelové brnění, složené z kůže a železa. Každý válečník měl u sebe dva toulce po 30 šípech pro střelbu do různé vzdálenosti, nejvíc 300 metrů³³. Jejich koně byli menší než evropští, každý Mongol měl 3 nebo 4, které střídal a byl schopen urazit za den 60 mil. Koně nebyli tolik zatíženi, takže s nimi mohli jezdci dobře v boji manévrovat. Vojsko bylo přísně organizováno. Základní jednotkou byla desetičlenná četa, vojsko mělo 100 mužů, společnost 1 000 mužů a divize (toumans) 10 000 mužů. Jednotky nebyly organizovány podle rodů, jak bývalo zvykem, nýbrž podle schopností. Oddíly byly dobře organizované a v boji se řídily pomocí vlajek. Velitelé se pohybovali v bojové formaci, většinou tak, aby nebyli napadeni.

Mongolská taktika se odvíjela od zničení nepřítele s co nejmenšími ztrátami, proto lze pochopit, že velitelé příliš neukazovali osobní statečnost a spíš organizovali své jednotky v boji. Taktika připomínala lovce. Rychle zaútočit, třeba i lstí, a vyhrát. Strategie byla založena na přednosti armád: rychlost a dobré manévrování. Obvyklá taktika byla: útok, zdánlivý útěk a opětovný útok. Novým postupům se meze nekladly, záleželo jen na důmyslu velitelů. Nájezdnická krutost byla proslulá. Často všichni poražení byli popraveni, často byli okolní vesničané hnáni v 1. řadě do boje na smrt.

³¹ Čingischán [online]. 2001-12-15 [cit. 2009-02-14] Dostupné na Word Wide Web: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/183368-cingischan>

³² Tamtéž

³³ DĚJINY SVĚTA, *Velká rodinná encyklopedie*, str.153

Mongolové ničili památky, políčka, zabíjeli vše živé. Toto všechno mělo jediný účel: nahnat nepřátelům strach a podlomit jejich morálku. Vojáci byli velmi kvalitně vycvičení. Výcvik (v podobě her) začínal už od chlapeckých let. Mongolský jezdec údajně dokázal v trysku obrátit koně a ještě vystřelit šíp. Mongolští jezdci byli odolní proti nepřízni počasí a byli velmi vytrvalí. Nevadily jim chladné stepní zimy ani horká léta. Dokázali celou noc jet v sedle svého koně. Jedli ulovenou zvěřinu a kobyly mléko. V nejhorším nařízli koni žílu a uhasili žízeň krví. Za zmínku stojí také zvědi. Dokázali se dostat hluboko do nepřátelského území a zjistit informace o strategii soupeře, s těmito informacemi byla pro velitele hračka vymyslet účinnou strategii. Není se čemu divit, že byli tak úspěšní. Dobrý výcvik a strategie, stejně jako spousta ostatních věcí, udělaly své. Mongolská vojska šla (jela) od jednoho vítězství k druhému.³⁴

Ve 13. století měla lehce vyzbrojená a dobře vycvičená mongolská jízda s luky a šípy velkou převahu nad středověkými vojsky rytířů, kteří válečnou disciplinu neznali, byli zvyklí bojovat jednotlivě a nebyli schopni dostatečně pružných manévrů a rychlých přesunů na větší vzdálenosti. Proto se dlouho zdála neporazitelná a podlehla teprve poté, co si východoevropská knížata osvojila lepší strategii a dokázala se spojit.

1.2.5 Napoleon

Prvních 15 let 19. století bylo ve znamení vojenských tažení francouzského císaře Napoleona I. Průmyslová revoluce, která začala v polovině 18. st. v Británii, se rozšířila po celé Evropě a přinášela bohatství malé skupině majitelů továren a dolů a bídu dělníkům, kteří v nich pracovali. Po porážce Napoleona se evropské panovníci pokusili znovu nastolit pořádek tak, že ignorovali těžce vybojovaná práva lidu. To vedlo k volání po politických a společenských reformách a vzniku revolučního myšlení po celé Evropě. V Čechách vrcholilo v roce 1848 národní obrození v pokus o politickou emancipaci českého národa.

Napoleon, syn právníka, se proslavil jako voják. V r. 1793 osvobodil přístav Toulon od britských okupačních sil, v r. 1797 vypudil Rakušany z většiny severní Itálie a před odchodem do Egypta dojednal mír.

³⁴ Skvrňák Jan, *Mongolské strategie a zbraně* [online]. 2005-08-23 [cit. 2009-02-23] Dostupné na Word Wide Web: <http://www.e-stredovek.cz/view.php?navezvclanku=&cislocclanku=2005082309>

V roce 1799 se do Francie vrátil ctižádostivý generál francouzské armády v Egyptě, Francouz korsického původu Napoleon Bonaparte. Byl rozhodnut zrušit Direktorium (výbor vládnoucí Francii) a chopit se vlády v zemi sám. Během dvou let pomohl svrhnout Direktorium a stal se „prvním“ nejmocnějším ze tří vládnoucích konzulů a nakonec konzulem jediným. V roce 1804 se Napoleon prohlásil císařem Francie.

Napoleonovi I. se nepodařilo přemoci Británií, a proto v r. 1806 zavedl obchodní blokádu britských ostrovů, která ostatním evropským zemím zakazovala dovážet britské zboží. Tento kontinentální systém byl účinný, ale vzbudil odpor, protože způsobil potíže evropským zemím, které byly na obchodu s Británií závislé. Když se Rusko pokusilo zákaz obejít, zahájil proti němu Napoleon tažení a s armádou 675 000 mužů v roce 1812 porazil u Borodina vojsko cara Alexandra I. Postupoval dále na Moskvu a chystal se ji dobýt. Rusové však Moskvu zapálili a obyvatelé z města uprchli. Ti, kdo zůstali, se odmítli vzdát. Napoleon se chtěl vrátit zpět do západnější části Evropy, ale krutá ruská zima přišla dříve a v několika týdnech francouzskou armádu zničila. Tisíce vojáků zahubil hlad a mráz. Jen několik tisíc francouzských vojáků zůstalo schopných boje.

Jeden z francouzských generálů o ústupu napsal: „Cesta je poseta muži, kteří umrzli k smrti. Muži odhazují zbraně, protože je nemohou udržet, důstojníci i vojáci myslí jen na to, jak by se mohli chránit před strašlivým mrazem.“

Katastrofálním ústupem francouzské armády z Ruska začalo všeobecné evropské povstání proti francouzské moci. Anglický vévoda z Wellingtonu vyhnal Francouze ze Španělska a v r. 1814 postoupil do Francie. V r. 1813 porazily spojené armády Rakouska, Pruska a Ruska Napoleona u Lipska. V roce 1814 Napoleon abdikoval a byl vypovězen na ostrov Elba. Králem Francie se stal bratr Ludvíka XVI., ale po počátečním nadšení se stal tak neoblíbeným, že Napoleon mohl odejít z Elby, shromáždit armádu a vyhnat Ludvíka XVIII. z Paříže. Poté vládl 100 dní. 18. června 1815 byl poražen u Waterloo v Belgii britskou armádou. Vzdal se znovu trůnu a roku 1821 zemřel vypovězen na ostrově Svatá Helena v jižním Atlantiku.

Napoleon chtěl ovládnout celou Evropu a přeměnit ji v odbytí francouzského zboží, rozšiřovat správní reformy a napoleonský zákoník. Když se stal vládcem Francie, rozdrtil při svém prvním tažení Rakušany u Merenga. V letech 1805-07 uštěďřoval evropským mocnostem zdrcující porážky, v roce 1805 porazil Rakousko u Slavkova,

1806 Prusko u Jeny a 1807 Rusko u Frýdlandu. Nepodařilo se mu porazit jedině Brity, kteří zvítězili roku 1805 v námořní bitvě u Trafalgaru. Do roku 1809 obsáhla jeho říše většinu západní Evropy.³⁵

1.2.5.1 Napoleonův zákoník

Napoleon byl rozhodnut reorganizovat Francii. V roce 1804 zavedl nový zákoník, „*Code Napoléon*“, zpracovaný výborem právníků, kterému často předsedal. Tento zákoník právně zakotvil některé ze zásad Francouzské revoluce. Chránil majetková práva, stanovil rovnost všech lidí před zákonem a povoloval svobodu vyznání. Všechny 2 281 článků bylo vydáno v jedné knize. Zákoník byl francouzskými armádami rozšířen po Evropě a stal se základem právních systémů mnohých dnešních evropských států.

1.2.6 První světová válka

Jako první válečný konflikt v dějinách zasáhla první světová válka téměř celý svět. Bojovalo se ve třech světadílech, na všech světových mořích a konflikt, ve kterém zahynulo téměř deset miliónů vojáků a 8,5 miliónu civilistů, postihl 38 států. Válka začala 28. července 1914, trvala čtyři a čtvrt roku a jejím výsledkem bylo zcela nové rozložení sil v Evropě i ve světě. 11. listopadu 1918 skončila první světová válka podpisem příměří.

Válka zásadně změnila politické uspořádání Evropy. Rozpadly se staré monarchie (Rakousko-Uhersko, Osmanská říše, Rusko a Německo) a vznikla řada nových států (Československo, Maďarsko, Polsko, Rakousko či pozdější Jugoslávie), válka přinesla nástup bolševiků v Rusku, do popředí se dostaly Spojené státy a postupně se začaly rozpadat koloniální říše. Výsledky války byly zakotveny v tzv. versailleském mírovém systému, který byl v letech 1919 až 1921 nadiktován poraženým zemím.

Ve válce zahynulo na 18,5 miliónu lidí, z toho téměř deset miliónů vojáků (ve zbrani bylo na 70 miliónů vojáků). Nejvíce mrtvých vojáků bylo z Německa (na dva milióny), 1,8 miliónu z Ruska, 1,4 miliónu z Francie a 1,1 miliónu z Rakouska-Uherska. Na straně vítězné Dohody bylo na 5,7 miliónu mrtvých, na straně poražených přes čtyři milióny. Zraněno bylo na 21 miliónů lidí. K roku 2008 žilo po celém světě 12 veteránů války, poslední český legionář Alois Vocásek zemřel v roce 2003 ve věku 107 let.

³⁵ Dějiny světa, str. 260-261.

Ve válce se objevily též novinky z techniky - tanky, používaly se i samopaly, plamenomety, bombardéry nebo ponorky. Premiéru mělo i použití chemických zbraní Němci u belgického města Ypres.

Kromě zásadních ztrát na životech přinesl válečný požár i hluboký morální otřes a ekonomické zruinování mnoha zemí (celkové válečné ztráty dosáhly 338 miliard dolarů, z čehož na přímé vojenské výdaje připadlo přes 200 miliard). Pod vlivem válečných hrůz vznikla Společnost národů (1919), jejímž cílem mělo být předcházet válkám pomocí jednání. Tento cíl však neplnila - již za 20 let se světem přehnal druhá světová válka, jejíž následky byly ještě ničivější.

Porážka Rakouska-Uherska umožnila vznik samostatného státu Čechů a Slováků. K jeho vzniku přispěla činnost politiků obou zemí v rámci zahraničního odboje a také úspěchy dobrovolnických vojenských jednotek - legií, které se formovaly za války v Rusku, Itálii a Francii a které bojovaly proti Německu a Rakousko-Uhersku, ale i s ruskými bolševiky. V rakousko-uherské armádě zahynulo zhruba 150 000 odvedenců z českých zemí. V legiích pak sloužilo asi 100 000 mužů, z nichž padlo více než 5 000.

Válečný konflikt vyvolaly tzv. centrální mocnosti, Rakousko-Uhersko a Německo, které spolu s Itálií tvořily Trojspolek. Proti nim stály země Dohody - Francie, Rusko a Velká Británie. Itálie však po vypuknutí války vyhlásila neutralitu a nakonec vstoupila v roce 1915 do války na straně Dohody. K centrálním mocnostem se posléze připojilo Bulharsko a Osmanská říše, k Dohodě celá řada zemí včetně USA.

Válka vypukla 28. července 1914, kdy Rakousko-Uhersko, podporované Německem, vyhlásilo válku Srbsku. Záminkou se stal atentát na následníka rakouského trůnu Františka Ferdinanda d'Este v bosenské metropoli Sarajevu. Politické napětí v Evropě však sílilo již delší dobu a sarajevský atentát byl jen rozbuškou.

Postupně se na souši vytvořilo pět front - západní, východní, italská, balkánská a blízkovýchodní; a bojovalo se také na území německých kolonií v Africe a v Oceánii. Německý plán počítal s rychlým zničením Francie, po němž měly být všechny síly soustředěny proti Rusku. Ve skutečnosti však vznikla vleklá "zákopová" válka, do níž v dubnu 1917 vstoupily i USA.

Do bojů na východní frontě zásadním způsobem zasáhla bolševická revoluce, která v Rusku zvítězila v listopadu 1917. Již o měsíc později Němci uzavřeli se sovětskou vládou příměří a uvolnili si tak síly pro boj na západě. Konec války na východní frontě potvrdil 3. března 1918 brestlitevský mír.

Přelom ve válce ve prospěch států Dohody nastal v srpnu 1918. Zatímco ještě v květnu německá armáda téměř ohrožovala Paříž, v polovině září bylo díky rostoucí převaze způsobené přísunem čerstvých amerických posil zřejmé, že Německu docházejí síly.

K jednání o příměří mezi Německem a Dohodou se 11. listopadu 1918 v železničním vagónu v lese na stanici Rethondes u Compiègne sešly delegace vedené německým státním tajemníkem Matthiasem Erzbergerem a francouzským vrchním velitelem maršálem Ferdinandem Fochem. Ráno v 5:05 hodin byl podepsán dokument, který stanovil, že od 11:00 hodin 11. listopadu 1918 zavládne na frontách příměří. Smlouva znamenala pro Německo územní ztráty, odebrání kolonií, dočasné obsazení Porýní, zákaz spojení s Rakouskem, přísná vojenská omezení a vysoké reparace.³⁶

1.2.7 Druhá světová válka

Druhá světová válka byla v přímé návaznosti na světovou válku první. Hlavní příčinou jejího vzniku byla bezohlednost a nerozvážnost spojenců z 1. světové války. Jak práce v následujícím textu rozebere, chybná politika vítězných států připravila půdu pro vzestup Adolfa Hitlera k moci a umožnila mu realizovat krutý boj za nacionalistické ideje a budování Velkoněmecké říše.

Úspěch Adolfa Hitlera nepramenil jenom z jeho „charizmatické“ osobnosti, ale i z politické a hospodářské situace v tehdejší Německu. Když se s hrstkou zfanatizovaných přívrženců pokusil v existujícím chaosu o státní převrat (9.11.1922), odvedli ho do vězení (byl odsouzen na 5 let, ale odseděl jen rok), stal se celoněmecky známým politikem. Ve vězení napsal knihu *Mein Kampf*, kterou se vyhoupl na vůdce nacistů. V té době se vzdal veškerého socializování a stal se nacionalistickým rasistou. Svou knihu představoval svým přívržencům jako novou německou bibli, ačkoliv většina radikálů z ní znala jen právě aktuální citáty. Jeho čas měl teprve přijít.³⁷

³⁶DĚJINY SVĚTA, *Velká rodinná encyklopedie*, str. 305

³⁷Horecký Konstantín, *Zločin Kráčí Evropou*, str. 88

Po prohře Německa v 1. světové válce ztratilo Německo všechny kolonie, na nějaký čas i Porúří a jiná území. Spojenci ho vojensky porazili, též ho chtěli důkladně pokořit a nadlouho „odstavit“ jako nebezpečného agresora. Proto stanovili takové mírové podmínky, které nešly reálně splnit. Německo mělo například zaplatit 226 miliard marek ve zlatě. Byla to astronomická suma, kterou by Němci i při nejvyšší ochotě za tehdejšího stavu ekonomiky nebyli schopni splatit ani během 100 let. Spojenci jako splátku na reparace odvezli různá zařízení, začali ihned po porážce odebírat za reparace i velkou část uhlí a některé strategické výrobky. To v Německu krutou poválečnou bídu ještě více prohlubovalo. Obyvatelstvo bylo hladové, nemělo prostředky na ošacení a mrzlo. Továrny bez uhlí, elektrické energie a surovin zastavovaly anebo omezovaly výrobu. Jen v letech 1930-1932 bylo oficiálně přiznáno 6 miliónů nezaměstnaných, přičemž rolníci a drobní zemědělci se do celkového počtu nezahrnovali. V důsledku toho vznikl politický chaos, pokusy o puče a povstání z levé i pravé strany politického spektra a četné demonstrace. Britové i Francouzi nato opět obsadili části německého území. Prezident Výmarské republiky Friedrich Ebert se pokoušel hospodářství stabilizovat a dohodnout se se spojenci, za což ho velká část národa odsuzovala. Množily se atentáty na členy vlády, kterým podlehl i ministr zahraničí Walter Rathenau.

Měnová situace byla katastrofální. Půlmiliónovými bankovkami se připalovaly cigarety a na nákup se chodilo s kufry peněz, které nikdo nechtěl. I po pokusu o měnovou reformu absolutní většina válečných marek stejně propadla, jelikož za jeden dolar bylo třeba dát bance 8 200 půlmiliónových bankovek. Kdo měl drobnější bankovky, musel vzhledem k množství k jejich přepravě použít trakař.

Navzdory reformě nebylo Německo schopné zaplatit ani první splátku v hotovosti, a proto 11.1.1923 francouzské a belgické vojenské jednotky znovu obsadily Porúří, aby si vynutily placení v naturáliích. Proti tomu hned vznikly mohutné stávky a demonstrace, množily se sabotáže ve výrobě, zaměřené proti okupantům. V té době nastal ideální čas pro vzestup nacismu.

Tato napjatá situace a obavy německých občanů před komunismem byly jako živná půda, připravená poskytnout podporu komukoliv, kdo nabídne východisko. Adolf Hitler se této šance chopil. Po nepodařeném puči znovu obnovil 27.2.1925 zakázanou nacistickou stranu NSDAP, již ideologizovanou dílem Mein Kampf. Okamžitě založil i

bojové jednotky SCHUTZSTAFFEL, SS. Vláda v té době neuplatnila proti NSDAP žádná represivní opatření, protože mnozí vládní představitelé se domnívali, že bude dobré obrátit nacisty a jejich jednotky SS proti rudým. Krach newyorské burzy v Černý pátek podpořil v Německu názor Adolfa Hitlera, že kapitál je slepý a je třeba ho dát do služeb národa.³⁸

Jeho řečnické schopnosti, charisma a neutuchající víra v sebe sama a svou ideologii, ale i chytrý tah, kdy v největší světové krizi (za ohromné sumy peněz, uloupené Židům, a ze státních půjček) rozpumpoval ekonomiku a průmysl. To vše v kombinaci s dobrou propagandou, ho vyneslo až na vrchol moci. Ihned po nástupu k moci změnil státní režim, stal se prakticky samovládcem Německa a začal naplno pracovat na naplnění své ideji o Třetí Říši. Začal za pomoci propagandy a propracované politiky anektovat sousední území. Neustálé ústupky a neschopnost spojenců rozeznat či připustit si včas hrozbu, kterou nacistické Německo pro Evropu představovalo, a podniknout rázné kroky k jejímu zastavení, vedla k triumfálnímu úspěchu nacistické strategie bleskové války v první fázi války, kdy Hitler zastihl Evropu prakticky nepřipravenou.

Období od první po druhou válku bylo etapou ústupků agresorům. Za posílení Hitlerovského Německa mají přímou zodpovědnost západní mocnosti. Nejdříve vytvořily Německu nesnesitelnou sociální situaci vymáháním nereálně vysokých reparací, izolovali Německo od světového obchodu, a nechtěly vidět, že se chystá k válce, přičemž samy zůstaly prakticky neozbrojeny. Na tuto politiku „zakrývání očí a uší“ potom doplatil celý svět. S dozvukem Hitlerova smýšlení se dnešní společnost potýká dodnes, a to především ze strany pravicových extrémistů, kteří se angažují především v podněcování rasismu a antisemitismu.

1.2.7.1 Jaderné zbrojení

Dne 16. června 1945 vědci v USA, pracující na projektu Manhattan, úspěšně vyzkoušeli první atomovou bombu v Alamogordo v novomexické poušti. Plodem více než tříletého intenzivního výzkumu byla exploze odpovídající tisícům tun (kilotunám) konvenční výbušniny trinitrotoluenu – TNT. Prezident Harry Truman použil novou zbraň proti Japoncům, aby je přiměl ukončit jejich participaci ve válce. 6. srpna 1945 svrhl bombardér B-29 Superfortress atomovou pumu na Hirošimu. Výbuch zničil větší

³⁸ Horecký Konstantín, *Zločin Kráčí Evropou*, str. 88-89.

část města a okamžitě usmrtil 80 000 lidí, 14 tisíc zmizelo beze stopy, 37 000 obětí utrpělo vážná poranění a 235 000 postižených mělo různá poranění vinou světelných účinků a ionizujícího záření.³⁹ O tři dny později bylo bombardováno Nagasaki, kde zahynulo dalších 35 000 obyvatel. Letecké snímky účinku náletu na Nagasaki jsou v příloze číslo II. Útoky urychlily japonskou kapitulaci a de facto ukončily 2. světovou válku. Zrodil se atomový věk.

V roce 1949 provedl zkušební jaderný výbuch Sovětský svaz, v roce 1952 Velká Británie, Francie v roce 1960 a Čína v roce 1964. V té době již jaderné zbraně vstoupily do nového stádia, protože byla vyrobena termonukleární (vodíková) bomba. Poprvé ji vyzkoušeli ve Spojených státech v roce 1952. U termonukleární bomby se slučují jádra izotopů vodíku, deuteria a tritia - jaderná fúze. Energii reakci dodává atomový, štěpný výbuch a uvolňuje se energie ekvivalentní miliónům tun (megatun) TNT. Takový výbuch, byť se sílou jediné megatuny, má potenciál oslepit živé organismy do vzdálenosti 160 kilometrů a zničit vše v okruhu 6 kilometrů od epicentra.

Nikdo doposud termonukleární zbraň nepoužil v boji, neboť její existence si vynutila zásadní změnu politiky. V minulosti se používalo síly k dosažení politického cíle často poté, kdy ostatní metody přesvědčování selhaly. Nyní by výsledek takové politiky poškodil stejně ničivě napadeného, stejně tak jako útočníka, zejména měl-li by protivník také k dispozici termonukleární zbraň.

Jaderné mocnosti proto vlastní jaderné zbraně na odstrašení, aby zabránily svému napadení. Nutí totiž potencionálního útočníka důkladně si svůj akt agrese rozmyslet. V prvních letech atomového věku to byla jednostranná záležitost, neboť Američané měli na jaderné zbraně monopol, ale v šedesátých letech se jim Sovětský svaz přiblížil a mezi supervelmocemi vznikla přibližná parita.

1.2.7.2 Teorie vzájemného zničení

Závody ve zbrojení mezi oběma velmocemi vedly ke vzniku teorie vzájemného zničení, podle které má každá strana schopnost absorbovat první překvapivý útok a uchovat si při tom dostatečnou sílu na provedení odvetného útoku, který by protivníka zničil. Vzhledem k tomu, že žádný racionálně uvažující člověk nezačne útok, o kterém ví, že povede k jeho vlastní zkáze, jsou obě strany odstrašeny od útočné akce.

³⁹ 21.století číslo 4., duben 2009, str. 90.

Tato teorie ale závisí na udržování rovnováhy sil, neboť jestliže jedna strana získá prostředky k provedení ničivého prvního úderu, jenž zbaví druhou stranu schopnosti odvety, nebo když vyvine obranné systémy, jež ji vysoce chrání před napadením, odstrašování selhává.

Tato teorie pomohla zažehnat krize, které mohly vyústit ve vypuknutí třetí světové války v období „studené války“, jako byla například blokáda Berlína v roce 1948, potlačení maďarského povstání v roce 1956 a objevení sovětských jaderných střel na Kubě v roce 1962. Studená válka skončila uzavřením smlouvy o zákazu jaderných zkoušek v roce 1963.

Po válce loboval světoznámý fyzik Albert Einstein za jaderné odzbrojení mimo jiné i výstižným citátem: „Nevím, čím se bude bojovat ve třetí světové válce, ale ve čtvrté to budou klacky a kameny.“⁴⁰

Einstein se považoval za pacifistu a v pozdějších letech za socialistu. Jednou řekl: „Věřím, že Gándhího názory byly ty nejosvětenější z názorů všech politiků naší doby. Měli bychom se pokoušet dělat věci v jeho duchu: nepoužívat násilí v boji za naši věc a neúčastnit se ničeho, o čem si myslíme, že je zlé.“ S těmito názory se autor práce ztotožňuje.

Příčiny porážky Německa:

1. Bitva o Británii osvobodila Brity od nacistické okupace.
2. Útok Německa na SSR a Japonsko způsobil vznik nové aliance proti mocnostem Osy.
3. Námořní a letecká síla Spojenců se postupně zvyšovala.
4. Německo nebylo dostatečně připraveno na dlouhou válku s průmyslovými velmocemi, jako byly USA, SSSR a Británie.
5. Itálie byla poražena vinou Německa – německá vojska měla přijít italskému režimu na pomoc.
6. Perzekuce vedoucí k emigraci významných německých vědců umožnily USA vyvinout atomovou bombu jako první mocnosti.

2. ⁴⁰ Albert Einstein [online]. 2007-01-01 [cit. 2009-02-19] Dostupné na Word Wide Web: <http://www.quotes.net/quote/9400>

7. Hitler postupně přebíral moc nad vojenskými záležitostmi a uplatňoval nevhodné vojenské strategie navzdory odlišným názorům generálů.

1.2.8 Vietnam

Anexe Jihu Severem byla formálně dovršena 2. července 1976, kdy vznikl nový stát: Vietnamská socialistická republika. Navzdory všem předchozím závazkům a dohodám jsou vážné důvody k domněnce, poslední dobou značně diskutované, že komunistický Vietnam nepropustil všechny americké zajatce. Celá záležitost se začala vyšetřovat prakticky až nyní, neboť po ukončení války klesly beztak již napjaté vztahy mezi oběma zeměmi díky americkému embargu hluboko pod bod mrazu.

Americké armádě figuruje na seznamu nezvěstných stále ještě kolem 2 200 jmen. Někteří ze zajatců možná skončili v SSSR nebo v Číně. Hlavně SSSR měl jistě nebývalý zájem zvláště o zpravodajské důstojníky či o sestřelené piloty letounů radioelektronického boje a specialisty na tento typ vojenské technologie. Je sice mizivá naděje, že by ještě někdo z nich mohl zůstat naživu, ale díky uvolnění vztahů mezi oběma bývalými nesmiřitelnými protivníky (USA a VSR) mohou Američané po více než dvaceti letech alespoň vyhledat a důstojně pohřbít ostatky svých padlých. Ale kdo ví, kolik z oněch více než dvou tisíc nezvěstných navždy odpočívá pod příkrovem džungle, která jejich těla již nikdy nevydá.

Mezi lety 1959 a 1975 zahynulo ve Vietnamu na 58 000 Američanů a podle odhadů 2 250 000 partyzánů a vojáků NVA, 890 000 vojáků jižního Vietnamu a 1 800 000 civilních obyvatel (z toho 100 000 na území VDR). I když tato dlouhá a krutá válka skončila již před více než dvaceti lety, stále ještě má mnoho nezodpovězených otázek. Odpovědi na ně se skrývají v archivních fondech, čekajících na odtajnění. Zvláštní bojové armádě Vitcong, je věnována příloha III.

2. Současné formy terorismu

Terorismus = organizované použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím mají být splněny politické, náboženské nebo ideologické požadavky jak ve vnitrostátním, tak v mezinárodním měřítku.⁴¹

Nové tisíciletí začalo ve znamení tzv. „nového terorismu“. Jeho příslušníky můžeme rozdělit do čtyř hlavních proudů, jejichž skupiny se od sebe liší cíli, které propagují, a prostředky, které používají k jejich prosazení. Výčet jednotlivých významných skupin působících po světě společně se stručným popisem je součástí příloh práce. Viz příloha V.

• **Fundamentalistický terorismus**

Tyto skupiny vedou válku za vyhlášení „svatého božího státu“, který by byl založen na „božím“ pořádku. Jejich hněv je namířen nejen proti „zlému“ Západu ale i proti domácím světským vládám. Sami sebe považují za „boží bojovníky“ a vedou „svatou válku“, kde klíčovou roli hrají jejich náboženští vůdcové. Jejich ideologií je však náboženský fundamentalismus a ne náboženství jako takové.

Výsledkem jejich snažení byl náboženský emirát vyhlášený v Afghánistánu hnutím Taliban. Skrz migraci těchto lidí se náboženský fundamentalismus dostal i do Evropy. Fundamentalisté finančně a logisticky podporují buňky islámských extrémistů po celém světě.

• **Etnicko-nacionální terorismus**

Hlavním cílem těchto teroristických skupin je snaha o získání vlastního státu nebo alespoň autonomie (eventuelně rozšíření pravomocí autonomie již existujících). Tito lidé se odvolávají na „historicky vzniklé odlišnosti“ daného etnika a bojují proti útlaku vůdčího národa všemi prostředky.

⁴¹ MVČR [online]. 2008-01-01 [cit. 2009-01-06] Dostupné na Word Wide Web: <http://www.mvcr.cz/hasici/planovani/metodiky/termslov.pdf>

V terorech zasažených oblastech vzniká nestabilita, dochází ke kolapsu hospodářství, sociálnímu poklesu a pronásledování. Výsledkem jsou mohutné vlny emigrantů, které získávají azyl i v Evropě. Své problémy však přinášejí i do hostitelských zemí, odkud mohou materiálně podporovat národně-osvobozenecký boj svého etnika. I v Evropě pak dochází k teroristickým útokům na objekty „utlačovatelského“ státu, k únosům jeho představitelů atd. Dalším problémem je krvavé vyřizování účtů mezi jednotlivými frakcemi.

V Evropské unii takto působí např. baskická teroristická organizace ETA, která usiluje o nezávislost Baskicka. Ve východní Evropě zase kvete albánský separatismus. Jiným případem je složitá problematika Kurdů a jejich pokusů o nezávislý Kurdistan.

- **Eschatologický terorismus**

K této zvláštní formě terorismu se uchylují různé sekty hlásající názor, že současný svět je „zlý“, a proto musí být zničen. Jeho likvidace je nutná, aby mohl znovu povstat - tentokrát „očištěný“ od všeho zla.

Tvrdí, že zničení současného světa povede k vytvoření světa „nového“ – a to většinou jen pro „vyvolené“. Tito „sektářsky“ motivovaní teroristé jsou příslušníci různých sekt, které chtějí svět „spasit“ – např. i s použitím prostředků hromadného ničení. Jinou formou jejich činnosti bývá i zmanipulování svých příslušníků k masové sebevraždě.

Nejznámějším příkladem se stala japonská sekta Óm šinrikjó (Nejvyšší pravda), která pod vedením svého duchovního vůdce Šoko Asahary spáchala několik teroristických útoků, a to včetně vražd žen a dětí. Smutným vrcholem její činnosti bylo vypuštění nervového plynu sarinu do metra v Tokiu v roce 1995, kdy zahynulo dvanáct lidí a tisíce jich byly přiotráveny. Devět příslušníků sekty včetně Asahary bylo sice odsouzeno k trestu smrti; podali ale odvolání a soudní proces se tak pravděpodobně povleče ještě řadu let.

- **Propojení organizovaného zločinu s terorismem**

Jedná se o různé mafie provozující organizovaný zločin, kterým prvotně nejde o propagaci nějaké ideologie, ale hlavním cílem je získání peněz provozováním nelegálních aktivit. Např. drogové kartely, obchodníci se zbraněmi apod. Pro své cíle

používají bomb, atentátů, vydírání a jiných teroristických metod. Někdy se snaží svou činnost maskovat či shodit na extrémistické skupiny.⁴²

V roce 1980 byla v USA, zemi, jež se stává nejčastějším cílem teroristických aktivit, publikována definice pojmu terorismu, která se stala vodítkem pro posuzování a hodnocení teroristických činů, zní takto: „Terorismus je propočítané, plánované použití násilí nebo hrozby násilím, které je obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, které jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen.“ Terorismus lze tedy označit jako organizované násilí, které vyvolává psychologický efekt, vyplývající z pocitu nebezpečí a ohrožení, prostřednictvím kterého se teroristé snaží vyvolat ve společnosti změnu postojů a který může vést ke vzniku krizí na různých úrovních, je to tedy forma určité psychologické války. Sami teroristé chápou terorismus jako akci, která musí být propočítaná, bezohledná, s velkým krveprolitím, která musí být provedena klidně a rozhodně. Takto spáchaný teroristický čin zanechává v lidech těžké a obtížně hojitelné rány s trvalými následky.

2.1 Mezinárodní spolupráce v boji proti terorismu

Mezinárodní terorismus v posledních desetiletích dosáhl posunu ve vytváření mezinárodně propojených struktur. Mezinárodní společenství se již několik desetiletí víceméně úspěšně snaží spojit své síly v boji proti tomuto fenoménu. To byl také hlavní důvod, proč OSN od 60.let přijala řadu úmluv, které umožnily zdokonalit mezinárodní spolupráci v této oblasti tím, že určily její legislativní rámec. Až dosud bylo přijato 11 hlavních mezinárodních konvencí, které vymezily odpovědnost a závazky jednotlivých států a přispěly tak k vyšší koordinaci spolupráce. Většina těchto konvencí byla podepsána a následně ratifikována i vládami České republiky. Následující přehled základních úmluv a jejich stručného obsahu nasvědčuje, že mezinárodní společenství dokázalo prosadit společný zájem na potlačení nejzávažnějších projevů mezinárodního terorismu.

⁴² Pecherová Pavlína, *Terorismus* [online]. 2005-01-01 [cit. 2009-02-22] Dostupné na Word Wide Web: <http://www.quotes.net/quote/9400>

2.2 Některé mezinárodní úmluvy podporující boj proti terorismu

Úmluva o trestných činech a některých jiných činech spáchaných na palubě civilních letadel byla sepsána 14. září 1963 v Tokiu. Tato úmluva se týká bezpečnosti leteckého provozu. Podle ní je veliteli letadla umožněno přijmout přiměřená opatření vůči jakékoliv osobě, která připravuje čin proti bezpečnosti letu. Zároveň tato úmluva zavazuje státy, které ji podepsaly, zajistit případného útočníka a vydat letadlo zpět pod kontrolu oprávněné osoby.

Úmluva o potlačení protiprávního zmocnění se letadel byla sepsána 16. prosince 1970 v Haagu. Podle úmluvy je každá osoba na palubě letadla, která nezákonně a s použitím síly, vyhrožováním nebo jinou formou zastrašování převezme kontrolu nad letadlem nebo se o to alespoň pokusí, obviněna z trestného činu.

Úmluva o potlačení protiprávních činů proti bezpečnosti civilního letectví, sepsána v Montrealu 23. září 1971. Podle úmluvy je považován za trestný čin jakýkoliv čin, který je spáchán jako akt násilí proti osobám na palubě letadla, pokud tento akt ohrožuje bezpečnost na palubě letadla, tedy včetně uložení výbušniny na jeho palubě, pokusu takový čin spáchat nebo spoluúčastí při takovém činu.

Úmluva o zabránění a trestání trestných činů proti osobám požívajícím mezinárodní ochrany včetně diplomatických zástupců byla sepsána v New Yorku 14. prosince 1973. Úmluva definuje mezinárodně chráněné osoby, jako jsou hlavy státu, ministři zahraničních věcí, reprezentanti státu nebo mezinárodních organizací, kteří mají právo zvláštní ochrany před útoky podle mezinárodního práva. Každý stát má podle úmluvy povinnost přiměřeně trestat vraždy, únosy nebo útoky proti mezinárodně chráněným osobám, násilné útoky na úřední budovy, soukromé objekty nebo dopravní prostředky takových osob.

2.3 IRA

Většina aktivistů irské republikánské armády a členů strany Sinn Féin pochází z horlivých katolických rodin a sdílejí to, co Tom Hartley, předák strany Sinn Féin popisuje jako „katolickou kulturu“ irské tradice.⁴³ Minimálně několik katolických kněží a dokonce i řádových sester věc irských republikánů v tichosti podporuje. Například otec Denis Faul prohlásil, že katolická kultura dává Irům zvláštní schopnost zabít a

⁴³ Juergensmeyer Mark, *Teror v mysli boží*, str.66

být zabit, neboť smrt „je obětí“ a „příležitost odpustit“ zmenšuje vinu, která zabitím vzniká.⁴⁴ Irský autor, zaměřující se na současné konflikty Conor Cruise O'Brian popisuje, že v Irsku jsou náboženství a nacionalismus jako „plíce“ – přežít bez jednoho nebo druhého je těžké a bez obou to vůbec nelze.⁴⁵ Ofenzivu IRA popisuje jako zásadní sblížení nacionalismu a označuje ji za svého druhu „svatou válku“.⁴⁶

2.4 Cíle a aktéři

Cílem terorismu je vyděsit. Slovo „teror“ pochází z latinského *terrore*, vlastně „přimět k třesení“. V politickém smyslu, jako útok proti veřejnému řádu, se ho začalo používat během „vlády teroru“ za Francouzské revoluce na sklonku osmnáctého století. Veřejná reakce na násilí – ono „třesení“, jež terorismus vyvolává – je součástí významu samotného terorismu. Jedná se o ničivé skutky páchané veřejně a bez jasného vojenského účelu, jež mají za následek rozšířený pocit strachu.

Některé teroristické činy páchají i veřejní představitelé, kteří tak užívají jakéhosi „státního terorismu“ s cílem podrobit si obyvatelstvo. Stalinovy pogromy, eskadry smrti v El Salvadoru, genocidní vraždění Rudých Khmérů v Kambodži, etnické čistky v Bosně a v Kosovu nebo vládou vyprovokované násilí Hutuů a Tutsiů ve střední Africe, to všechno lze v této souvislosti zmínit. Spojené státy byly po právu obviněny z terorismu v podobě zvěrstev, k nimž docházelo v průběhu války ve Vietnamu a existují určité důvody považovat jaderné bombardování Hirošimy a Nagasaki za akty terorismu.

Jak tvrdí Rabín Kahane, pokud k tomu, aby se dosáhlo zásadní změny běhu dějin, je potřeba násilí, nedá se nic dělat.⁴⁷ Židovský zákon schvaluje dva typy spravedlivé války, závaznou a přípustnou. První z nich se vyžaduje k obraně, druhý se umožňuje, kdykoli se zdá být prozíravé, aby stát takovou válku vedl. Určení, kdy zavládnou podmínky spravedlivé války, má být v případě války přípustné svěřeno radě starších, Sanhedrinu, anebo ho může vyhlásit také prorok. V případě války závazné může rozhodnutí přijmout rovněž vláda řídicí se židovským zákonem neboli vláda

⁴⁴ Dillon Martin, *God and the Gun*, str.89-90

⁴⁵ Conor Cruise O'Brian, *Ancestral Voices*, str. 3-4

⁴⁶ Conor Cruise O'Brian, *Ancestral Voices*, str.4

⁴⁷ Juergensmeyer Mark, *Teror v mysli boží*, str. 82

halachického státu. V současnosti však žádná z těchto entit neexistuje, a proto může splnění těchto podmínek vyhlásit jakákoli náboženská autorita, tedy i rabín.⁴⁸

2.5 Hnutí Hamás

Přestože jejich terče nebyly tak velkolepé jako budovy Světového obchodního střediska, početné sebevražedné teroristické útoky v Jeruzalémě a Tel Avivu, které v nedávných letech provedli aktivisté napojení na radikální hnutí Hamás, nebyly o nic méně úděsné – vražděním těch, kdo jsou tradičně pokládáni za nebojující civilisty, byly stejně ničemné a ve své snaze upoutat pozornost světové veřejnosti na to, co si pachatelé sami vykládají jako náboženskou válku, právě tak jako záležitosti politiky, neméně zoufalé. Podobně jako v případě útoků na Světové obchodní centrum z let 1993 a 2001 zahrnovalo cílové publikum nejen ty, kdo se nacházeli v bezprostřední blízkosti výbuchu, nýbrž i lidi, kteří je zakoušeli jen z reportáží sdělovacích prostředků a byli jimi zděšeni. V zuřivé konfrontaci mezi Palestinci a Izraelci, jež se rozpoutala v letech 2002-2003, sehrály akce sebevražedných mučedníků významnou úlohu v tom ohledu, že vyprovokovaly izraelskou odvetu a konflikt se dále stupňoval.

„Nejsme proti Židům prostě proto, že to jsou Židé.“⁴⁹ Z Rantísího hlediska je Hamás v současnosti s Izraelem ve válečném stavu jednoduše v důsledku postoje, jež Izrael zastává k Palestině a zvláště ke konceptu islámské Palestiny, hlásanému hnutím Hamás. Tím, co Izrael chce zničit, je islámský nacionalismus.

Z toho důvodu je válka mezi Izraelem a Hamásem bojem, v němž žádné nevinné oběti neexistují. Jak řekl Rantísí, vojenské operace Hamásu se zpočátku zaměřovaly jen na vojáky. Hnutí v té době přijímalo „veškerá opatření“ s cílem zastavit masakry a odradit sebevražedné atentátníky. Dvě události však tento postoj zcela zvrátily. Jednou byl útok izraelské policie na Palestince demonstrující před mešitou Al-Aksá nedaleko skalního dómu v roce 1990, druhou pak masakr z roku 1994, který v Hebronu spáchal doktor Baruch Goldstein, navíc ještě v době měsíce ramadánu. Rantísí zdůraznil, že terčem byly v obou případech mešity, a ani skutečnost, že k Goldsteinovu útoku došlo v době ramadánu, není podle jeho mínění shoda okolností. Rantísí dospěl k názoru, že šlo o útoky namířené nejen proti Palestincům jako národu, nýbrž i proti islámu jako náboženství.

⁴⁸ Rozhovor s Kahanem 19. 1. 1989, citováno v Juergensmeyer Mark, *Teror v mysli boží*, str. 83

⁴⁹ Rozhovor s Rantísím 2. 3. 1988, citováno v Juergensmeyer Mark, *Teror v mysli boží*, str. 102

Náboženské principy, na nichž je Hamás založen, hnutí nejen poskytují důvěryhodnost a legitimitu, ale umožňují mu i přístup k vůbec nejvýznamnějšímu mocenskému prostředku, jaký je k dispozici: dávají Hamásu možnost ospravedlnit uplatňování síly. Islámské učení je v otázce násilí dosti jednoznačné: islám, stejně jako všechna ostatní náboženství, příležitostně násilí připouští, přitom však zdůrazňuje, že hlavním duchovním cílem je nenásilí a mír. Korán obsahuje i zákaz značně připomínající biblické „nezabiješ!“ –věřícím předepisuje: „Nevezmeš život, jež Bůh učinil posvátným.“⁵⁰ Samo slovo islám je téhož původu jako výraz salám, jenž značí mír, a právě tak jako v hebrejském slově šalom, s nímž také souvisí, je v něm obsaženo cosi jako vize sociálního souladu a duchovního pokoje.

Navzdory tomu vykazuje však islám historii ozbrojených konfliktů sahající bezmála až k okamžiku jeho vzniku. Sotva tucet let poté, co prorok Muhammad v roce 610 obdržel zjevení Koránu, odešel z domovské Mekky a vybudoval si vojenské útočiště v blízkém městě Medína. Muži loajální Muhammadovi poté podnikli několik nájezdů na mekkánské velbloudí karavany, a když se Mekkánci pokusili o odvetný úder, prorokovi vojáci jim uštědřili drtivou porážku v bitvě u Badru, což bylo vůbec první vítězství muslimských válečníků. Několik let nepřilíš intenzivních bojů mezi oběma tábory posléze skončilo rozhodujícím muslimským vítězstvím v „příkopové“ bitvě. V roce 630 už Muhammad se svými muslimy znovu ovládal Mekku i značnou část západní Arábie a z odvěkého poutního místa Ka'by se stalo středisko muslimské bohoslužby. Chalífové, kteří po Muhamedově smrti v roce 632 nastoupili na prorokovo místo jako světští vládci muslimského společenství, rozšiřovali jak vojenskou moc islámu, tak i jeho duchovní vliv. V následujících letech došlo k nevídanému pronikání islámského společenství do celého světa a šíření islámu bývá přisuzováno právě úspěchům, kterých v bitvách dosahovali muslimští vojevůdci.

Současní náboženská aktivisté obvykle hledají spíše tradičnější islámská ospravedlnění násilného jednání. Například doktor Rantís i šejch Jásín násilné skutky příslušníků Hamásu ospravedlňovali poukazem na islámské schválení sebeobranu. Oba rozšířili tento koncept tak, aby zahrnoval i obranu lidské důstojnosti a hrlosti, nejen fyzického přežití.⁵¹ To je poměrně nová idea: zdá se, že schválení užití síly na obranu

⁵⁰ Korán 6,152

⁵¹ Rozhovor s šejchem Jásínem, 14. ledna 1989, rozhovor s doktorem Rantísím, 2. března 1998, citováno v Juergensmeyer Mark, *Teror v mysli boží*, str. 111

islámu lze rozšířit tak, aby zahrnovalo i boj proti nespravedlnosti politické nebo sociální.

Abd as-Salám Farag v příručce *Al-farída al-ghá'iba* („Zanedbaná povinnost“) poskytl moderním islámským teroristům pevné zakotvení v islámské tradici, a to v textu Koránu i v životopisných vyprávěních o prorokovi, takzvaných hadísech.

Farag argumentuje, že Korán a hadísy se ve své podstatě zabývají válčením. Koncept džihádu se má tudíž brát doslova, nikoli jen alegoricky. Podle Faraga je „povinností“, která byla ve velmi zásadním smyslu „zanedbána“, právě povinnost džihádu, a ve své knize volá „po boji, jenž znamená střetnutí a krev“.⁵² Každého, kdo by se odchýlil od mravních a sociálních požadavků islámského zákona, je namíste považovat za terč džihádu – k těmto terčům patří tudíž jak odpadlíci uvnitř muslimského společenství, tak i očekávaní nepřátelé, kteří stojí mimo něj.

Pravému islámskému vojákovi je dovoleno užívat v podstatě jakýchkoli prostředků, které má k dispozici, povedou-li k naplnění spravedlivého cíle.⁵³

2.6 Sikhismus

Indii sužuje nábožensky motivované násilí prakticky od okamžiku, kdy získala státní nezávislost. Meziskupinová napětí mezi hinduisty a muslimy se opětovně stávají příčinou tragických výbuchů, jako například zničení historické mešity ve městě Ajódhja davem rozlícených hinduistů, k němuž došlo v roce 1992, anebo masové vraždění v indickém státu Gudžaráť v roce 2002. V mnoha takových případech jde o samotnou povahu Indie jako multikulturního státu, tedy o otázku, zda zemi bude ovládat jediná tradice, nebo zda bude zahrnovat bohatství různých kultur. V jiných střetnutích bývá v sázce dokonce i státní jednota Indie: náboženství se v podobných situacích spojuje s politickým separatismem. V Indii působí množství různých nábožensko-separatistických hnutí tohoto typu, jakou jsou bojovníci za nezávislost Kašmíru. Asi nejdůležitějším příkladem násilného náboženského aktivismu bylo však dlouhé roky hnutí militantních sikhů v Chálistánu.

Hadžap Singh vysvětluje pohled na mučednictví sikhských bojovníků tradicí: „V sikhských dějinách mladí mužové odcházejí do boje a nevracejí se.“

⁵² Farag, odst. 84, v Jansen Johannes, *The Neglected Duty*, str. 199

⁵³ Tamtéž, odst. 102 a 109, str. 210-211

Toto prosté ospravedlnění, vysvětlující proč mladí muži bojují v bitvách (a zabíjejí a jsou zabíjeni ve svatém boji), má hluboké kořeny v náboženských tradicích Indie. Už dávno před tím, než se sikhismus v šestnáctém století vyvinul v samostatnou náboženskou tradici, ve védských dobách starověké Indie, pozvedali tehdejší válečníci své hlasy k bohům a žádali je, aby se zúčastnili jejich bojů a poskytli jim božskou pomoc zaručující vítězství. Síla bohů byla pak živě znázorňována mytickými příběhy, plnými nejrůznějších násilných střetnutí a krvavých aktů pomsty.

Kázání Bhagavadgíta v Mahábháratě uvádí několik důvodů, proč je zabíjení ve válce přípustné, a patří mezi ně i argument, podle něhož duši nikdy doopravdy zabít nelze: „Kdo zabíjí, nezabíjí; kdo je zabit, není zabit“. Další důvod je založen na dharmě (mravním závazku): povinnosti člena kasty válečníků (kšatrija) už z podstaty zahrnují i zabíjení, takže násilí je ospravedlněno poukazem na nutnost zachovat samotný společenský řád.⁵⁴

2.7 Tokijské metro

Náboženskou tradicí, kde by člověk očekával násilí vůbec nejméně, je nejspíše buddhismus a země, kde jsou lidé na násilný útok ze strany náboženských teroristů nejméně připraveni, by mohlo být moderní urbanizované Japonsko. Přesto na sebe právě jedna z odnoží japonského buddhismu, skupina nazývaná Óm šinrikjó, upoutala pozornost celého světa, když její členové v tokijském metru otevřeli několik nádob se sarinem, jedovatým plynem, kterému padlo za oběť dvanáct nevinných pasažérů a tisíce dalších se přiotrávily. Šlo navíc o jeden z nemnoha případů náboženského aktivismu na celém světě, kdy k teroristickým účelům bylo užito zbraní hromadného ničení.

2.8 Aspekty terorismu

2.8.1 Divadlo teroru

Dokonce i v těch případech, kdy akty terorismu zahrnovaly méně přímé metody zabíjení, jako jsou bomby ukryté v automobilech či sebevražedné atentáty, nemálo útoků bylo vedeno snahou, aby byly co nejbolestnější a naháněly co největší hrůzu. Terče byly často voleny tak, aby byly co nejznámější a zdánlivě nejbezpečnější – nákupní střediska, noční kluby nebo uzly hromadné dopravy. Útoky byly kromě toho načasovány s cílem zaručit přítomnost co možná nejvyššího množství lidí na místě,

⁵⁴ Kinsley David, *The Sword and the Flute*

proti němuž byl útok veden – platí to například o Světovém obchodním centru, amerických ambasádách, federální budově v Oklahoma City, metru v Tokiu a o nákupních střediscích v Tel Avivu. Výbušná zařízení mívají nečíslně kdy za cíl především způsobit co největšímu počtu lidí co možná nejzávažnější zranění, nikoli poškodit budovy. Bomby sebevražedných atentátníků z hnutí Hamás bývají většinou z tohoto důvodu obloženy hřebíky a kovovými ložisky. Po výbuchu trhaviny dojde k jejich „vystřelení“ do okolí atentátníka, zranění, jež tyto předměty působí, jsou velice závažná a brutální. Vědci z Óm širikjó uvažovali o tom, že by sarin, který chystali vypustit v podzemní dráze, obohatili o květinovou vůni, což mělo ještě více lidí přimět k tomu, aby ho vdechovali.⁵⁵

2.8.2 Násilí jako představení

Jak máme chápat takové divadelní podoby násilí? Jednou z možných odpovědí na tuto otázku je, že na podobné dramatické násilí je třeba hledět jako na součást strategického plánu. Toto hledisko předpokládá, že terorismus je vždy částí nějaké politické strategie, a když na to přijde, někteří sociální vědci terorismus právě takto definují: terorismus je podle nich „užití skrytého násilí, jehož se dopouští skupina sledující nějaké politické cíle“.⁵⁶ Taková definice je v některých případech bezesporu namístě, jelikož násilný čin dokáže plnit politické účely a přímo ovlivňovat veřejnou politiku.

Mahmúd Abouhalima, odsouzený za podíl na bombovém útoku proti Světovému obchodnímu centru z roku 1993, řekl, že: „útoky na vládní budovy mají strategickou hodnotu jiného typu: pomáhají označit vládu za nepřítele.“ Podle něj tudíž platí, že „politické a hospodářské cíle“, kvůli nimž jsou útoky podnikány, v nich obecně vzato žádnou bezprostředně významnou roli nehrají.⁵⁷

Sama přídavná jména, jimiž případy náboženského terorismu označíme (symbolický, divadelní, dramatický), naznačují, že na ně hledíme nikoli jako na taktické prostředky, nýbrž jako na veřejná představení. Okázalé útoky z 11. září 2001 nebyly jen tragickými násilnými akcemi, ale také působivým divadlem. Nazývá-li práce terorismus „představením“, nejde o pokus toto jednání bagatelizovat nebo k němu

⁵⁵D.W.Brackett, *Holy Terror, Armageddon in Tokyo*, str. 184

⁵⁶Hoffman Bruce, *Inside Terrorism*, str. 13

⁵⁷Rozhovor s Abdalem Azízem Rantísím, Chán Júnís, Gaza, 2. března 1998, citováno v knize Juergensmeyer Mark, *Teror v myslí boží*, str. 160

přístupovat lehkomyšlně. Naznačuje analogii mezi těmito skutky a formou dramatu, jehož cílem je ovlivnit rozmanité diváky, kteří jsou mu vystaveni. Lidé, kteří jsou svědky tohoto typu násilí, a to včetně diváků, kterým je zprostředkováno pomocí sdělovacích prostředků, se totiž stávají součástí toho, k čemu dochází. Navíc pro ně má symbolický význam těchto událostí několik rovin a různí pozorovatelé si jej vykládají různě.

2.8.3 Význam načasování

Mnohé z výše zmiňovaného lze uvést i na adresu dramatického času: data, roční období a denní hodiny, kdy k teroristickému útoku dochází. Některé časy mají stejně jako některá místa klíčový význam. Výročí a narozeniny jsou takto důležitými dny pro jednotlivce, zatímco státní svátky určují podobně zasvěcené dny společnosti jako celku. Upoutat na sebe pozornost veřejnosti aktem veřejné prezentace násilí v den, jehož datum je významné pro příslušníky skupiny, která tuto prezentaci realizuje, vnucuje všem ostatním chápání toho, co je pro ně na tomto datu významné.

Někdy bývají dny, jež jsou příslušníky aktivistické skupiny pokládány za posvátné, známy právě jen příslušníkům dotyčné skupiny, případně omezenému fragmentu společnosti. V dalších případech zavládne ve dnech veřejných oslav, státních svátků a výročí zvýšené citlivosti a roste potenciál násilných odvetných opatření. Nobl vládní činitele varuje, že je třeba dbát zvýšené opatrnosti například u radikální skupiny spojené s hnutím Křesťanská totožnost ve třech obdobích. Prvním je polovina dubna, doba spojená s Velikonocemi a vzkříšením Krista: členové některých skupin totiž věří, že každý, kdo bude v těchto dnech zabit, dočká se třetího dne vzkříšení. Druhým obdobím je polovina srpna, historicky čas pronásledování Židů. Třetím obdobím je září a říjen, období svátku stánků, které je považováno za čas zázraků.⁵⁸

Ve všech podobných případech sehraje v případě teroristického útoku zcela zásadní roli nějaký konkrétní čas, respektive načasování události. Čas vlastně slouží jako svého druhu proscénium události. Přesný den nebo historický okamžik, kdy se akce odehrává, propůjčuje aktivistům nádech mimořádnosti. Už tím, že sami sebe umísťují jakoby do transcendentního časového rozměru, prohlašují pachatelé o svých akcích, že mají mimo jiné transcendentní význam. V posledku se pokoušejí zmocnit

⁵⁸ Noble Kerry, *Tabernacle of Hate*, str. 9

toho, co společnost v čase a prostoru považuje za ústřední, a proměnit to k obrazu svému.

Na takových symbolicky ústředních okamžicích místech či věcech, jako jsou podzemní dráhy, letadla a budovy, je důležité to, že reprezentují moc. Clifford Geertz o nich mluví jako o „koncentrovaných místech vážného jednání“.⁵⁹ Podobná místa i časové okamžiky představují podle něj „arény: společnosti, kde se střetávají vůdčí ideje s vůdčími institucemi“, přičemž soudí, že zde dochází k „závažným událostem“.⁶⁰ Když si aktivisté nějaké podobné místo zvolí za terč útoku a zaútočí v nějaký takový čas, zpochybňují tím moc a legitimitu společnosti samotné.

2.8.4 Oslovení obecnstva

Jak už si povšiml romanopisec Don DeLillo, terorismus je vlastně „jazykem upoutání pozornosti“.⁶¹ Jednoduše by neexistoval, kdyby na sebe nedokázal upoutat pozornost. Sám akt zabití není teroristickým útokem. Teroristický útok charakterizuje skutečnost, že někomu nahání strach. Jde o útoky, k nimž dochází na takových místech a v takový čas, aby bylo zaručeno, že upoutají náležitou pozornost. Terorismus bez vyděšených svědků by bylo jen nesmyslné představení bez diváků.

V některých případech násilí vyjadřuje dvě rozdílná poselství zároveň. Jedno obecné, jehož příjemcem je široká veřejnost, a druhé konkrétní, adresované vymezenému obecnstvu. V případě islámského násilí v Palestině i sikhského terorismu v Indii byla jedním z důvodů pro podnikání útoků potřeba dokázat příslušníkům hnutí, že jeho vedení nepřestává být dost silné na to, aby v srdcích řadových bojovníků inspirovalo oddanost na život a na smrt. V jiných případech bylo cílem zastrašit příznivce hnutí a donutit je k podpoře nekompromisního stanoviska, spíše než nějakého smířlivějšího pojetí.

Podobné motivy nám pomáhají vysvětlit jednu z podob současného násilí, kterou je tichý teror. Jde o velmi zvláštní teroristické akty, při nichž není bezprostředně zřejmé, jakému obecnstvu jsou vlastně určeny. Veřejnost často bývá zmatena výbuchy, které provází jen mlčení, aniž se k nim přihlásí nějaká skupina a útok na cíl není nijak vysvětlen.

⁵⁹ Geertz Clifford, *Local Knowledge*, str. 121

⁶⁰ Tamtéž, str. 151

⁶¹ DeLillo, *Mao II*, str. 157

2.8.5 Mučedníci

Doktor Abdal Azíz Rantísí, politický předák hnutí Hamás, čelící faktům vypovídajícím o nevalné vyhlídce na vítězství v zápase svého hnutí proti Izraeli, přiznává, že současná situace nevypadá pro hnutí Hamás pozitivně, avšak dodává, že boj se povede po mnoho let, potažmo generací. V jednom rozhovoru říká: „Podívejte se na dějiny, Palestina byla okupována i dříve, trvalo to dvě staletí, a pak byla osvobozena. Tentokrát nás okupují jen padesát let. Musíme si počkat. Jednoho dne vítězství přijít musí.“⁶²

Když se jim podaří dostát svému úkolu a zůstat naživu, jsou z nich hrdinové, pokud při jeho plnění přijdou o život, stávají se mučedníky.

Koncept mučednictví stojí za pozornost. V různých náboženských tradicích, k nimž patří i rané křesťanství, má dlouhou historii. Kristus sám byl mučedník, podobně jako Husajn, zakladatel ší'itské tradice islámu. Anglické slovo martyr (mučedník) je odvozeno z řeckého výrazu s významem „svědek“, který pokrývá mimo jiné i svědectví o víře. Ve většině případů je mučednictví považováno nejen za výpověď o nezlomné víře, nýbrž i za náboženský akt, konkrétně obětování sebe sama.

2.6.6 Chápání nepřítelů

Fenomén kolektivního nepřítelů bez tváře v podstatné míře vysvětluje, proč je tolik útoků zaměřeno proti obyčejným lidem, civilistům, které by většina nestranných pozorovatelů označila za nevinné oběti. Avšak v očích útočníků jsou považováni za představitele kolektivu, jenž je hodný exterminace bez ohledu na angažovanost v boji, věk, či pohlaví.

Čelní představitel hnutí Hamás vysvětlil, že ve válce mezi Araby a Židy nikdo není nevinný. A že za vojáky, nebo potencionální vojáky, považuje všechny, včetně žen a dětí.⁶³

V reakci na tuto tezi hnutí Hamás uvedl jeden Izraelec, že i on považuje nevinné Araby za nepřátele, protože v „kulturní válce“ přece nic takového jako „civilista“ neexistuje.⁶⁴

⁶² Rozhovor s doktorem Azízem Rantísím, Chán Júnís, Gaza, 1. března 1998, citováno v Juergensmeyer Mark, *Teror v mysli boží*, str. 211

⁶³ Rozhovor s Imádem Falúdzím, 19. srpna 1995, citováno tamtéž, str. 223

⁶⁴ Rozhovor s Jochajem Ronem. osada Kirjat Arba, Hebron, 18. srpna 1995, tamtéž

Pausální charakteristiky příslušníků nějakého národa činí proces odosobnění nepřítele snazším. Není totiž snadné ponížit a zabít osobu, kterou člověk přímo zná a k níž nepociťuje žádný osobní odpor. Po dlouhých staletích, kdy byli terčem antisemitismu, si dnes Židé uvědomují, že je podstatně jednodušší stereotypizovat a zaškatulkovat jako kolektivního nepřítele celý národ než nenávidět jednotlivce. Aktivisté hnutí Křesťanská totožnost k Židům dodnes přistupují právě takto, a jak jsme viděli, někteří židovští extremisté kolektivně cejchují Araby úplně stejně. Pro mnohé muslimské aktivisty je kolektivním nepřítelem zase Amerika a Američané, aniž se konkrétněji zamýšlejí nad otázkou, jak a proč je vlastně ohrožen muslimský lid nebo jeho kultura a po 11. září se stejný pohled vytvořil i ze strany Američanů, kteří za své nepřátele považují všechny muslimy.

2.9 Přístup USA

Americký nekompromisní přístup se zformoval velice rychle již v odpovědích na útoky směřované proti americkým ambasádám v Africe, zorganizované muslimskými radikály. Tehdejší ministryně zahraničí Madeleine Albrightová prohlásila, že Amerika vede s teroristy válku. Uvedla, že „jde o dlouhodobý zápas a naneštěstí tohle je válka budoucnosti“.⁶⁵

Válka s terorismem je z armádního hlediska druhem globální partyzánské války. Ukázalo se nesnadným bojovat v ní zbraněmi vyvinutými pro konvenční a technologické válčení.

⁶⁵ Tisková konference ministryně zahraničí Spojených států Madeleine Albrightové, zpráva z pořadu Nightline televizní stanice ABC vysílaného 21.srpna 1998

Závěr

V práci byly ve zkratce zmapovány hlavní podoby, role a geneze násilí v dějinách lidstva a u závažných konfliktů byla poskytnuta analýza příčin, které k těmto konfliktům vedly. Znalost těchto příčin může urychlit rozeznání podobných hrozeb v budoucnu a odvrátit tak potenciální konflikty.

Shrnutím nejdůležitějších poznatků k tématu terorismu dochází autor k závěru, že k pochopení motivů teroristických skupin k páchání útoků, je zapotřebí znát historické souvislosti a pochopit důležitost atribut útoku pro danou organizaci, jako je například načasování, cíl a způsob provedení útoku. Znalost kultury a smýšlení těchto organizací může usnadnit boj proti terorismu a přinést nové přístupy k řešení této globální hrozby.

Závěrem práce uvádí citát k zamyšlení:

"Každá zbraň, která je vyrobena, každá bitevní loď vypuštěna, každá raketa odpálena, znamená v konečném smyslu, krádež těm, kteří hladoví a nejsou nasyceni, těm, kterým je zima a nejsou ošaceni."

-Dwight D. Eisenhower, generál a 34. Prezident Spojených Států Amerických

Seznam použité literatury

Literární zdroje

1. **21.STOLETÍ** číslo 4., duben 2009, Vydává RF Hobby, s.r.o., str. 123
2. **BIBLE**, *Písmo svaté starého a nového zákona*, Podle ekumenického vydání z r.1985, Biblická společnost 1990,
3. **BRACKETT D. W.**, *Holy Terror: Armageddon in Tokyo*, stran 206, vydavatel: Weatherhill; 1. vydání, 1996, ISBN-10: 0834803534
4. **BRIDGE ANTONY**, *Křížové výpravy*, vydalo Academia Praha 1995, Přeložila Marie Kreysová, 1995 ISBN 80-200-0512-9
5. **CONOR CRUISE O'BRIAN**, *Ancestral Voices: Religion and Nationalism in Ireland*, 229 stran, vydalo: University Of Chicago Press; University of Chicago Press Ed edition, 1995, ISBN: 0226616525
6. **DILLON MARTIN**, *God and the Gun: The Church and Irish Terrorism*, Vydalo: Routledge; 1. vydání, 1998, 256 str., ISBN: 04-15-92060-4
7. **DĚJINY SVĚTA**, *Velká rodinná encyklopedie*, 4. České upravené vydání, odborná revize PhDr. Jaroslav Hrbek, 2005, vydalo Nakladatelství Slovart, Praha, ISBN: 80-7209-745-8
8. **GEERTZ CLIFFORD**, *Local Knowledge: Further Essays In Interpretive Anthropology*, 256 stran, vydavatel: Basic Books, 2. Vydání, 1985, ISBN: 0465041620
9. **GUINNESSOVA ENCYKOPEDIE**, z anglického originálu (*The Guinness encyklopedia*) přeložil kolektiv překladatelů, vydaly Mladé letá, Bratislava, 7577. Publikace, 1992, 1. vydání, ISBN: 80-06-00518-4
10. **HENDRYCH, D.**, et. al. *Právnícký slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 1344 str., ISBN 80-7179-740-5

11. **HOFFMAN BRUCE**, *Inside Terrorism*, 456 stran, vydalo: Columbia University Press; rozšířená edice, 2006, ISBN: 0231126999
12. **HORECKÝ KONŠTANTÍN**, *Zločin Kráčí Evropou*, přeložila Elfrída Nacherová, vydalo- Nakladatelství Knižní Expres, 1998, 184 stran, ISBN 80-86132-11-0
13. **CHMELÍK JAN**, *Extremismus*, Ministerstvo vnitra České Republiky – sekce personální práce a vzdělávání, Policie ČR, Úřad vyšetřování pro Českou Republiku, Praha 1997, s.114
14. **CHMELÍK, JAN**, *Loupeže a možnosti prevence a obrany*. Praha : Themis, nakladatelství Tiskárny MV, p.o., 2006. ISBN 80-7312-051-X
15. **JANSEN JOHANNES**, *The Neglected Duty: The Creed of Sadat's Assassins and Islamic Resurgence in the Middle East*, 246 stran, vydalo: MacMillan Publishing Company 1986, ISBN: 0029163404
16. **JUERGENSMEYER MARK**, *Teror v mysli boží: globální vzestup náboženského násilí* / Mark Juergensmeyer ; [z anglického originálu přeložil Tomáš Suchomel]. 1. vydání. Brno : Centrum pro stadium demokracie a kultury (CDK), 2007. 382 s. Název originálu: Terror in the mind of God, ISBN 978-80-7325-109-3
17. **KINSLEY DAVID R.**, *The Sword and the Flute - Kali and Krsna*, 178 str. Vydalo: University of California Press, 2000, ISBN: 0520224760
18. **MUY I.** *Násilí má mnoho tváří. 100+1 zahraniční zajímavost*, 2002, č. 2
19. **NOBLE KERRY**, *Tabernacle of Hate: Why They Bombed Oklahoma City*, 240 stran, vydalo: Voyageur Pub; 1. Vydání, 1998, ISBN: 0921842562
20. **NOVOTNÝ, O, ZAPLETAL, J.**, et. al. *Kriminologie*. Druhé, přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, ISBN 80-7357-026-2
21. **SEGERT, STANISLAV**, *Starověké dějiny židů*. 1. Vydání, vydalo: Nakladatelství Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0304-8.
22. **SCHÄFER PETR**, *Dějiny Židů v antice*, stran: 262, Vydavatel: Vyšehrad, Podnázev: Od Alexandra Velikého po arabskou nadvládu, 2003, ISBN: 80-7021-633-6

23. **SLUŠNÝ JAROMÍR**, *HISTORIE MUČENÍ*, 2008, vydalo NAKLADATELSTVÍ XYZ, s. r. o., 2008, ISBN 978-80-7388-071-2
24. **SVĚTOVÉ DĚJINY** – zpracoval prof. dr. Jaroslav Charvát, Vydalo Státi pedagogické nakladatelství v roce 1972, jako svou publikaci číslo 23-10-21, 4. vydání, 579 str.,
25. **SVĚTOVÉ DĚJINY 1** – zpracovali – prof. PhDr. Vratislav Čapek, DrSc., doc. PhDr. Jaroslav Pátek, CSc., Nakladatelství Fortuna, 1994, ISBN 80-7168-147-4

Elektronické zdroje

1. Agrese [online]. 2001-07-18 [cit. 2009-02-12] Dostupné na Word Wide Web: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/20929-agrese>
2. Albert Einstein [online]. 2007-01-01 [cit. 2009-02-19] Dostupné na Word Wide Web: <http://www.quotes.net/quote/9400>
3. Briand-Kelloggův pakt. [online]. 2007-05-22 [cit. 2009-02-10] Dostupné na World Wide Web: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/443712-briand-kellogguv-pakt>
4. Čingischán [online]. 2001-12-15 [cit. 2009-02-14] Dostupné na Word Wide Web: <http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/183368-cingischan>
5. Martin Svoboda, Čingischán [online]. 2007-01-01 [cit. 2009-02-19] Dostupné na Word Wide Web: <http://citaty.net/autori/cingischan>
6. MVČR [online]. 2008-01-01 [cit. 2009-01-06] Dostupné na Word Wide Web: <http://www.mvcr.cz/hasici/planovani/metodiky/terminslov.pdf>
7. Pecherová Pavlína, *Terorismus* [online]. 2005-01-01 [cit. 2009-02-22] Dostupné na Word Wide Web: <http://www.quotes.net/quote/9400>
8. Skvrňák Jan, *Mongolské strategie a zbraně* [online]. 2005-08-23 [cit. 2009-02-23] Dostupné na Word Wide Web: <http://www.e-stredovek.cz/view.php?nazevclanku=&cislocclanku=2005082309>
9. Starověký Řím [online]. 2001-12-20 [cit. 2009-02-12] Dostupné na Word Wide Web: http://cs.wikipedia.org/wiki/Starověký_řím

SEZNAM ZKRATEK

Př. n. l. - před naším letopočtem

Str. - strana

WHO - World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

Tzv. - Takzvaně

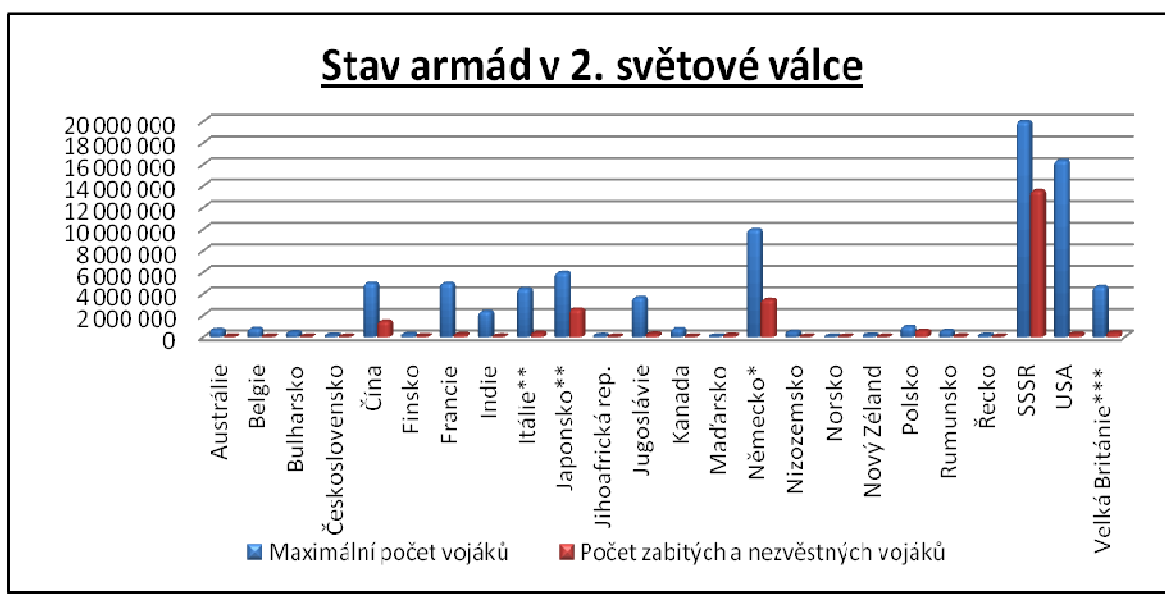
SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha I** – Grafy druhé světové války
- Příloha II** – Letecké snímky Nagasaki
- Příloha III** – Vietcong
- Příloha IV** – Jaderné zbraně
- Příloha V** – Přehled teroristických

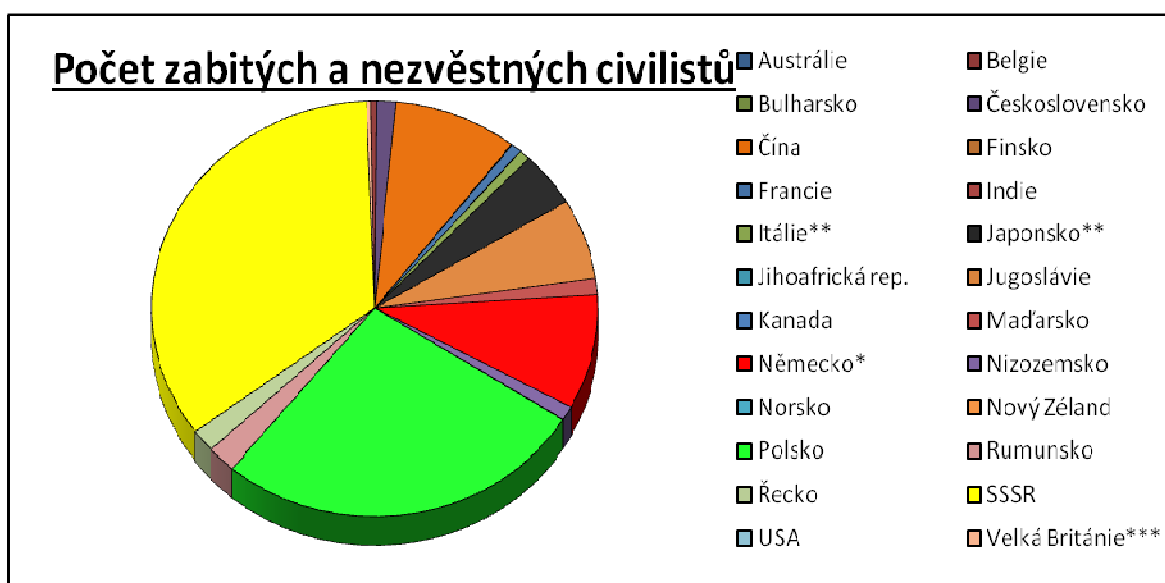
Přílohy:

Příloha I

Graf 1. – Stav armád v 2. světové válce

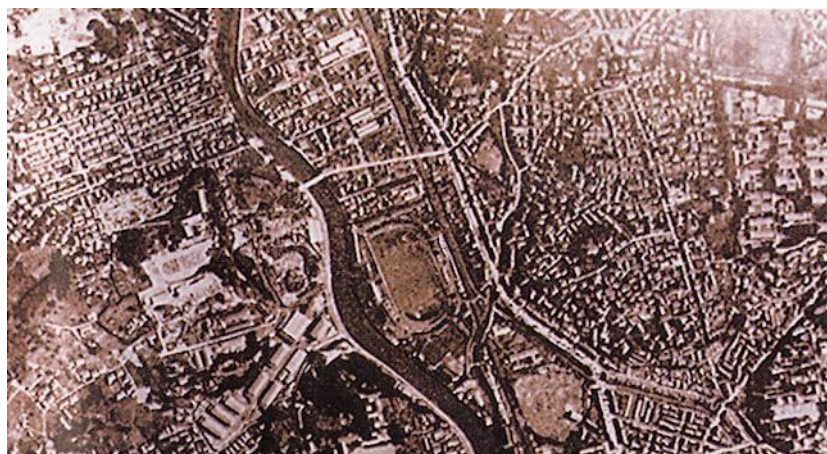
Graf 2, - Počet zabitých a nevěstných civilistů v 2. světové válce

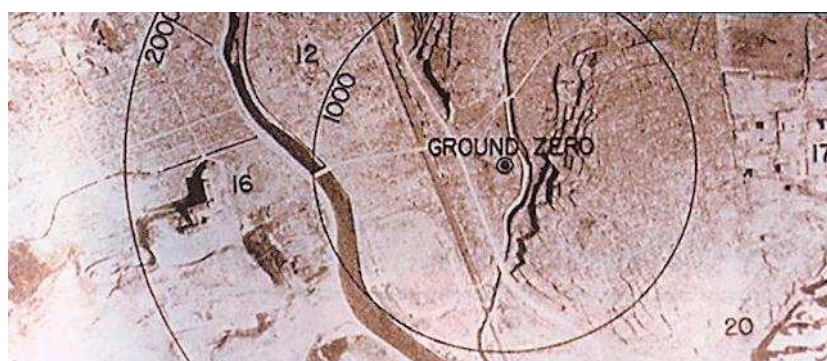
Zdroj dat, tabulka Hughes James, *Všeobecná encyklopedie*, str. 364

Příloha II

Letecké snímky Nagasaki z druhé světové války

Obrázek 1 - Japonské město Nagasaki před výbuchem atomové pumy

Obrázek 2 - Japonské město Nagasaki po výbuchu atomové pumy.
Označení „GROUND ZERO“ znázorňuje epicentrum výbuchu.

Příloha III

VIET CONG

Jihovietnamské komunistické guerillové síly vyzbrojované VDR. V první fázi konfliktu vedly boj proti vládě samy. Postupně se ale stávaly více méně pouze podpůrnými jednotkami pravidelné severovietnamské armády (NVA). Jednotky VC byly organizovány na dvou úrovních. Byly to za prvé tzv. Thanh Phan Dan Quan Su, vesnické odbojové buňky, které se bojových akcí účastnily jen zřídka. Druhou část tvořily Thanh Phan Quan Su, vojenské jednotky dělené dále na Bo Doi Dia Phuong, teritoriální ozbrojené oddíly, jejichž stavy byly doplňovány z místních zdrojů a cvičené na Jihu, a na Quan Doi Chu Luc, hlavní ozbrojené síly, jež sice také tvořili jihovietnamští komunisté, ale tito byli cvičeni ve VDR. Zatímco síly Bo Doi Dia Phuong bojovaly v malých skupinkách metodami guerilly (kladení pastí, léčky, sabotáže, palebné přepady atd.) a přibíraly do svých řad i ženy a děti, Quan Doi Chu Luc operovaly podle tradičního vzoru, dělené na divize, pluky, prapory, roty a čtyry.

Výcvik běžného řadového příslušníka VC a NVA probíhal pouhý měsíc, zatímco výcvik průzkumníka či jiného specialisty se protáhl minimálně na jeden a půl roku. Vybrané průzkumné jednotky dokonce absolvovaly výcvik zahrnující radiový a radiotechnický kurz, trvající až čtyři roky. Průzkumné roty o síle 50 až 100 mužů byly přidělovány ke každému pluku a divizi. Charakteristické je, že do řad průzkumníků se sice hlásili dobrovolníci, ale o tom, kdo projde přijímacím sítem, nerozhodovala profesionální kvalita uchazečů a jejich schopnosti, ale komunističtí kádrováci. Přesto ale platilo pravidlo, že budoucí průzkumník musí umět číst, psát a počítat.

Další z elitních složek Viet Congu tvořili tzv. útoční ženisté. Ti absolvovali půlroční až osmnáctiměsíční výcvik zahrnující zejména práci s výbušninami. Další prioritou byl výcvik ve vyhledávání a zneškodňování amerických min. Útoční ženisté jako první pronikali k objektům nebo táborům a základnám, které se měly stát cílem útoku. Pokoušeli se zneškodnit americké miny (nejběžnější byla M-18 Claymore) a výstražná zařízení. Dále se snažili podminovat a zničit ohniska obrany (bunkry, strážní věže atd.) a s pomocí žebříků položených přes drátěné zátarasy tak uvolnit cestu pro hlavní útočné síly. Své cíle dosti často (většinou když už situace nedovolovala žádné další pokusy) likvidovali i tak, že s batohem naplněným výbušninami a krytí palbou svých spolubojovníků pronikli do jejich těsné blízkosti, a nálož na svém těle odpálili.

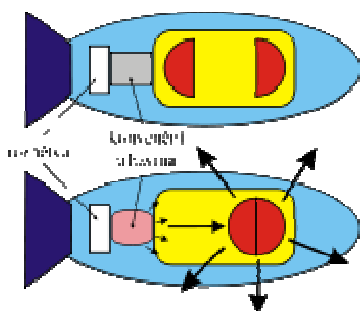
Ztráty v řadách útočných ženistů byly značné, nicméně tato složka komunistické armády byla spojenci velmi obávaná.

28. března 1971 brzy ráno proniklo 50 vojáků z 409. ženijního praporu NVA k FSB "Mary Ann" (provincie Quang Tri), obývané rotou "C" 1. praporu 46. pluku 196. pěší brigády. Kryti ranní mlhou, proplížili se komunisté do tábora a začala jatka. Severovietnamci kolem sebe házeli granáty a nálože, aniž byli ohromení obránci s to jakkoliv zareagovat. Mnoho amerických vojáků bylo roztrháno výbuchy nebo uhořelo ještě na svých polních lůžkách v krytech.

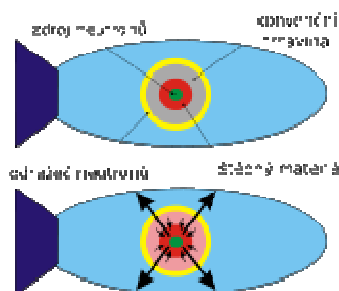
Nejsilněji bylo zasaženo BTCO (Battalion Tactical Operations Center). Útok komunistických ženistů nepřezilo 30 amerických vojáků a 82 jich bylo zraněno.

Příloha IV

Jaderná bomba

Obrázek 3 – Princip pumy s trhavinovou roznětkou

Obrázek 4 - Princip implozní pumy

Jaderná bomba se obvykle skládá ze dvou oddělených podkritických množství štěpného materiálu, která v součtu tvoří množství nadkritické (typicky několik kilogramů). Ta jsou proti sobě vymrštěna explozí klasické výbušniny. Síla výbuchu zajistí, že nebudou obě části od sebe během prvních několika milisekund odhozeny teplem počínající řetězové reakce a tlakem vylétajících neutronů.

V nadkritickém množství štěpného materiálu je pak nastartována řetězová reakce, která uvolní velké množství různých druhů energie. Používaným typem je také implozní puma (Fat Man, shozený na Nagasaki, síla výbuchu 21 Kt). Liší se zejména tím, že je zde použito plutonium namísto uranu 235. Po výbuchu konvenční trhaviny je plutonium stlačeno, podkritické části masy plutonia se dostanou k sobě a dosáhne se kritického množství. Výbuch konvenční trhaviny zároveň udrží masu plutonia déle u sebe, řetězová reakce může probíhat déle, čímž se uvolní podstatně větší množství energie (rychlý průběh jaderného výbuchu by jinak příliš rychle rozmetal masu plutonia, příliš rychle by ji rozptýlil na podkritické části). Uvnitř koule plutonia je zdroj neutronů, které ve vhodném okamžiku zahájí řetězovou reakci. Dále bývá puma vylepšena vnějším pláštěm z odražeče neutronů, které takto neunikají mimo štěpný materiál, anebo je v plášti uran 238, který štěpí rychlé neutrony unikající z plutonia. Puma je výhodná tím, že zde stačí daleko menší množství štěpného materiálu a každé vylepšení snižuje jeho další množství a zvyšuje účinnost pumy.

Výbuch odpovídá obvykle několika tisícům až miliónům tun klasické výbušniny TNT (největší známá bomba byla ekvivalentní 57 Mt TNT, původně to mělo být dokonce 100 Mt – viz Car-bomba). Součástí jsou obvykle i inicializační neutronové

zářiče, případně neutronové odražeče, které zajišťují zachycení co nejvyššího množství neutronů pro další štěpení.

Energie uvolněná atomovým výbuchem

Energii uvolněnou atomovým výbuchem je možno rozdělit na následující kategorie:

- tlaková vlna — 40–60 % celkové uvolněné energie
- tepelné záření — 30–50 % celkové uvolněné energie
- ionizující záření — 5 % celkové uvolněné energie
- radioaktivní látky — 5–10 % celkové uvolněné energie
- Elektromagnetický impuls

Zatímco první tři typy energie jsou vyzářeny okamžitě, část radioaktivního záření je uvolněna postupně, ve formě tzv. radioaktivního spadu.

Celkové množství energie uvolněné jaderným výbuchem záleží na typu bomby. Většina energie je uvolněna ve formě tlakové vlny a tepelného záření. Ionizující záření je silně absorbováno vzduchem a tedy je nebezpečné pouze pro menší typy jaderných bomb. Tepelné záření je tlumeno nejpomaleji se vzdáleností od epicentra a tedy způsobuje největší škody u větších bomb. U jaderné bomby shozené na Hirošimu (explodovala ve výšce 550 m) byla teplota v epicentru přibližně 4 000 °C (povrch slunce má teplotu 5 000 °C), na několik sekund byla dosažena teplota asi půl milionu °C, na velmi malou dobu (v řádu několika milisekund) i několik (desítek) milionů °C (jen díky tomu lze zkonstruovat termonukleární zbraň).

Co hlavně odlišuje jadernou zbraň od klasických (chemických) výbušnin, je přítomnost elektromagnetického impulsu, ionizujícího záření, a hlavně uvolnění množství radioaktivních látek. Ačkoliv procentuální zastoupení radioaktivity na celkově uvolněné energii není velké, dávka záření, které jsou oběti atomového útoku vystaveny, má devastující účinky na jejich zdraví (a možná i na zdraví jejich dětí).

Termonukleární zbraně jsou atomové zbraně, které při výbuchu využívají ve větší míře energie uvolněné jadernou fúzí. Pro praktické aplikace se používá design s více fázemi (tzv. Teller-Ulamova konstrukce).

Vodíková bomba

Vodíková bomba je atomová bomba, která jako palivo termonukleární reakce používá izotopy vodíku – deuterium a tritium. V praxi se spíše používají izotopy lithia (obvykle ve formě deuteridu lithného), ze kterého působením neutronů vzniká tritium. Atomový výbuch vytvoří počáteční teplotu několika milionů stupňů Celsia, která rozběhne jadernou fúzi. Podle velikosti nálože výbuch odpovídá přes 100 Kt TNT, největší sestrojené bomby mají účinek desítek megatun TNT. Bomba je schopna ničit domy v okruhu 20 km a zapalovat hořlavé předměty do vzdálenosti 100 km.

Kobaltová bomba

Jedná se o teoretickou konstrukci jaderné zbraně, kdy vodíková bomba ve svém obalu obsahuje nejen uran, ale i kobalt, který se působením neutronů změní na izotop s poločasem rozpadu 5,24 roku a dlouhodobě zamoří půdu.

Neutronová bomba

Je to také vodíková bomba, u které je však omezen její destruktivní účinek a naopak posíleno vyzařování různých druhů záření a zejména proudu neutronů (který poškodí obaly buněk, zasažená osoba bez možnosti léčení do dnů, týdnů, měsíců nebo i let umírá). Bomba je určena k zabíjení osob, zejména vojáků chráněných v pancéřovaných vozidlech; naopak je relativně šetrná k civilním budovám v oblasti, v níž boje probíhají.

Třístupňová bomba

Je to v podstatě vodíková bomba, avšak se třetím stupněm, tvořeným pláštěm z uranu 238. Rychlé neutrony vzniklé z jaderné fúze štěpí uran 238 a tím je zvýšena účinnost. Největší vyzkoušená bomba měla být třístupňová, avšak místo pláště z U 238 měla plášť z olova, který tlumil účinky a pohlcoval radiaci. Nejsilnější jaderná zbraň historie, Car-bomba, měla tudíž sílu „jen“ 57 Mt, místo plánovaných 100 Mt.

Příloha V

Přehled teroristických organizací Středního východu

Al Fatah Organizace vznikla v roce 1974. Vychází z radikálních ultralevicových pozic. Prohlašuje se za antiimperialistickou a proti západní organizaci a současně zaujímá nepřátelský postoj vůči umírněným arabským režimům. Hlavní sídlo organizace je Libanon, údolí Bikáa. Její pobočky jsou v Damašku a v Tripolisu. Hlavním cílem je radikální odmítání jakéhokoliv kompromisu s Izraelem a vytvoření nezávislého palestinského státu. Vůdčími představiteli organizace jsou Chassan Naji El Ali alias dr. Gasan, Issan Afif Ibrahim Abdullah Odeh, Mohamed Washi Abdallah Mustafa Hanoun alis Washi a Jamal Aboud. Al Fatah v sobě zahrnuje několik militantních teroristických organizací a to QAbu Nidal, Black September, ARB - Arabské revoluční brigády, Revoluční organizace socialistických muslimů, Mučedníci Palestiny, Buňky arabských Fidajínů. Tato organizace provedla již řadu teroristických pumových útoků, únosů letadel, atentátů apod.

Lidová fronta pro osvobození Palestiny. Vznikla v roce 1968. Jejím hlavním sídlem je Damašek. Má mimořádně vyhraněné levicové zaměření. Její pobočky a výcvikové tábory jsou v údolí Bikáa a Sajdá, tak jako většina palestinských teroristických organizací. Hlavním cílem je vytvoření nezávislého palestinského státu, boj proti sionismu a jeho přívržencům na celém světě. Z toho vyplývá i značný akční rádius této teroristické organizace po celém světě. Hlavními představiteli jsou Talal Naji, Fadel El Shasourou a Mohamed Omar Al Shahaby. Má velmi úzké kontakty s organizací Al Fatah, s arménskými separatistickými skupinami a s hnutím Hizballáh. Jde o teroristickou organizaci považovanou za původce řady partyzánských operací proti Izraeli a izraelským cílům v Evropě. Rovněž tato teroristický organizace již provedla řadu teroristických brutálních útoků zejména na letištích.

Hizballáh. Tato teroristická organizace vznikla v letech 1983- 1984. V počátku vzniku působila pod názvem Brigády Mussa Sadr. Ideologické zaměření je dáno revolučním radikalismem Chomejního učení, které lze charakterizovat jako antikapitalismus, antisionismus a všeobecné odsouzení západního života. Hlavním sídlem je jižní předměstí Bejrútu. Jedná se o extrémně šíitskou teroristickou organizaci,

vycházející z hesla „Hizballáh Hum El Ghalibum“ (Strana boží je strana vítězů). Hlavní představitelé jsou Shobi Al Tufaily, Ibrahim El Hamine, Hussein Al Mussawi, Said Chaabane, Abbas Moussawi a Hassan Nasrallah. Tato organizace má tři samostatné skupiny

- civilní (Islámský výcvik)
- vojenskou (Vojenský odpor)
- politickou (Název není znám)

Organizace je financována z Íránu. Jejími aktivními jsou pašování zbraní, drog a výbušnin. Provedla řadu útoků v zahraničí, např. na Kypru v roce 1989, ve Valencii ve Španělsku téhož roku. Organizace se specializuje na únosy.

Al Jihad. Organizace vznikla v letech 1980 - 1983. Vychází z šíitského radikalismu, z Chomejního učení a ze striktního dodržování Koránu. Její hlavní sídlo není známo. Vyznačuje se pevně organizovanými buňkami působícími v Libanonu, Íráku, Sýrii, Egyptě a zemích Perského zálivu. Jejím cílem je vytvoření islámských republik chomejnistického typu, kde žijí jen občané muslimského vyznání. Hlavními představiteli jsou Kabar Hachemi Rafsandžání, Mohsen Rezai a další. Při teroristických útocích používají zejména bomby a jiné výbušniny, které umisťují ve vozech, dále provádí únosy letadel, poškozování objektů ale jsou známy i případy vražd.

Evropské teroristické organizace

Frakce Rudé armády. Tato organizace vznikla v roce 1968 z původně zločinecké organizace Baar-Meinhofová. První akce zaměřeny po vzoru uruguayské teroristické organizace Tupamaros na přepadání bank s cílem získat finanční prostředky pro činnost organizace a její další budování. V dalším období se orientovali na teroristické útoky proti objektům NATO na území SRN. I v současné době operují převážně na území SRN. Hlavními představiteli jsou Chritoph Edurad Seidler, Sabine Elke Callsen, Barbara Mayer. Akce organizace jsou orientovány proti německým průmyslníkům a vysoce postaveným osobám státní správy. Provedla řadu teroristických útoků, před kterými provádí důkladný informační průzkum, kam útok zaměřit. Běžnými prostředky jsou chladnokrevné vraždy.

Brigate rosse. Je nejznámější, ale také nekrutější teroristickou organizací působící v Itálii a jižní Evropě. Oficiálně vznikla v roce 1971, kdy provedla dvě akce - vraždy neofašistických představitelů v Padově. Je to ostře ultralevicová organizace, která útočí proti všem osobám představujícím moc v různých společenských sférách. Prostředky k činnosti získávají klasickými loupežemi. Tvoří je tři skupiny: Bojující komunistická strana, Strana záškodnické války, Vězeňská fronta.

Irská republikánská armáda. Tato teroristická organizace vznikala postupně od roku 1973 jako proti anglický odboj, k němuž se ovšem někteří představitelé Irska hlásí od 1. poloviny 16. století. IRA provádí útoky pouze na britských ostrovech, ale pohyb jejich příslušníků a příznivců je zaznamenán po celé Evropě. Cílem jejich činnosti je odtržení Irska od Velké Británie. Militantní složky jsou rozděleny na dvě křídla Komando Sever a Komando Jih. Komando Sever organizuje útoky proti policii, vojenským cílům, osobám z oblasti politiky, soudnictví a průmyslníkům. Komando Jih má „gesci“ za finanční zabezpečení organizace, lobbistickou podporu a propagaci cílů. Organizace má velmi úzké napojení na Libyi, která jí zajišťuje zejména zbraně a munici včetně výbušnin.

ETA - Euzkadi Ta Askatasuna (Vlast a svoboda). Byla ustavena v roce 1959 ve studentském hnutí v Baskicku. Nemá jasnou strukturu. K zahájení její militantní činnosti došlo v roce 1961, kdy uskutečnila útok proti falangistickým jednotkám ve Španělsku. Jejím cílem je vytvoření Baskického státu. Jejími proklamovanými principy je antimilitarismus, antirasismus, internacionalismus a demokracie. Je to však ultralevicová organizace. Destruktivní akce jsou prováděny výhradně ve Španělsku.

Strana pracujících Kurdistanu - PKK. Byla založena v roce 1978 jako extrémní levicová strana v Turecku. Svou činností zaměřuje proti tureckým objektům. Cílem její činnosti je vytvoření samostatného státu Kurdistanu. Je napojena na středoevropské teroristické organizace, které ji podporují finančně i materiálně. Jedná se převážně o Abu Nidal a palestinské teroristické organizace.

ABSTRAKT

KUŽEL, J. Historie násilí ve společnosti a současné formy terorismu: bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2009. 68 s. Vedoucí bakalářské prof. PhDr. Pecka Emanuel, CSc.

Klíčová slova: násilí, agrese, historie, terorismus, otroctví, náboženství

Práce je tematicky rozdělena na dvě části. V první části práce je stručně shrnut vývoj násilí v návaznosti na rozvoj kulturních aspektů v dějinách lidské společnosti. Autor poskytuje exkurz dějinami válečnictví od dob helénistické kultury až po současnost, rozebírá aspekty psychiky jedince a jeho predispozic k násilnému chování, zkoumá a analyzuje vývoj jednotlivých druhů násilí v návaznosti na události, které tomuto násilí předcházely.

Druhá část práce je zaměřena na problematiku terorismu. V této části se práce věnuje definici terorismu, jednotlivým formám, cílům, aspektům a mezinárodní spolupráci v boji proti terorismu. Jsou zde analyzovány doprovodné fenomény kolektivizace nepřátel, role načasování útoků a náboženská ospravedlnění jednotlivých představitelů teroristických hnutí.

ABSTRACT

KUŽEL, J. Leadership and Management Skills : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 68 p. Supervisor: prof. PhDr. Pecka Emanuel, CSc.

Key words: violence, aggression, history, terrorism, slavery, religion

This bachelor thesis is divided into two themes. In the first part the thesis briefly summarises the evolution of violence in continuation of the cultural aspects in the history of the human society. The author provides a historical excursion throughout the history of warfare, starting in the helenistic era and continuing till present time, analysing the psychological aspects of an individual and his predispositions to the violent behaviour. The thesis investigates the development of a particular kind of violence in connection to events that preceded it.

The second part of the thesis is focused on the problems of terrorism - the definition, its particular forms, targets, aspects and international cooperation in the fight against terrorism. The accompanying phenomenon, collectivization of an enemy, the role of timing of an attack and the theological justification of the particular chiefs of terroristic movements are analysed here as well.